

קורס ACI מס' 5: כיצד עובדת קארמה

מקראה ראשונה: מבוא לאבהידהרמה

הלקט הראשון הוא מתוך האסכולות הפילוסופיות שנכתב על ידי צ'אנגקיה רולפה דורג'ה
(1717-1786) *Changkya Rolpay*

Dorje

להלן האסכולות הבודהיסטיות: אסכולת המפרטים אסכולת הסוטריסטים, אסכולת רק תודעה ואסכולת דרך האמצע. מספר האסכולות הוא בדיוק ארבע; לא יותר ולא פחות. הדבר הוכח באינספור ציטוטים הן מתוך הכתבים הגלויים והן מתוך הכתבים הסודיים. כדי להוכיח את מספרן, נציין קודם כול ציטוט מתוך הביאור של לב היהלום:

אלו שהבודהה לימד הן ארבע;
לרב הסגולות לא הייתה שום כוונה לציין חמש.

מאסטר אריידווה Master Aryadeva אמר אף הוא:

אלו הטוענים שהלימוד של הבודהה
מכיל ארבע אסכולות, רואים את הדברים לאשורם.
לאילו שרוצים לתרגל, אלו הן בדיוק הדרכים
שהוסברו על ידי המפרטים והשאר.

בתשובה לשאלה על ההתפתחות של ארבע אסכולות אלו, ישנם הטוענים שאסכולת המפרטים ואסכולת הסוטריסטים החלו לאחר המפגש השלישי של המועצה לכינוס הכתבים. הם טוענים שאסכולת דרך האמצע החלה בימיו של מאסטר נגארג'ונה Master Nagarjuna ואסכולת רק תודעה החלה בתקופתו של אריה אסנגה Arya Asanga. הם גם מאמינים שלפני תקופה זו ארבע אסכולות לא היו ידועות.

אלא שדעה זו אינה נכונה, מאחר ואנו מוצאים את הרעיון של ארבע אסכולות בעבודות כגון **אוקיינוס של מלאכים, הלימוד הסודי של Hevajra (בשני חלקים), הלימוד הסודי של גלגל הזמן (Kalachakra), הלימוד הסודי של Vajra Arali**, וכן אצל אחרים.

הפסוקים הכלולים בביאור שלפנינו לקוחים מתוך **אוצר החוכמה הגבוהה Treasure House of Knowledge** של מאסטר וסובנדהו Master Vasubandhu (350 לספירה).

הביאור לטקסט והפסוקים הבאים לקוחים מתוך **הארץ הדרך לחופש** של גיילווא גנדון דרוף, Gyalwa Gendun Drup, הוד קדושתו הדלאי לאמה הראשון (1391-1474)

אוצר החוכמה הגבוהה משתמש בשמונה פרקים כדרך לבטא את נושאו, שהם מחמישה סוגים בסיסיים.

להסבר שלנו לטקסט זה יש ארבעה חלקים: ההסבר לכותרת, קידת המתרגם, הסבר לגוף הטקסט, והסבר לסיכום. במסגרת ההסבר לכותרת, ראשית נתרגם אותה ולאחר מכן נבדיר את משמעותה.

- רשימה של שמונת הפרקים,
- תיאור הזיקה ביניהם,
- ותיאור של הנושאים המוצגים בכל אחד מהשמונה.

מאסטר פורנהוורדהנה Master Purnavardhana מציג את שמונת הפרקים של **אוצר החוכמה הגבוהה** כדלקמן:

שמונת הפרקים נכתבו על מנת להבהיר בפירוט את אשר הובא רק בתמצית במילות הפתיחה של הטקסט:

"כל התופעות הן טהורות או בלתי טהורות." שני הפרקים הראשונים של הטקסט מוקדשים לדיון כללי בתופעות טהורות ובלתי טהורות.

הצגה מפורטת של תופעות בלתי טהורות מופיעה בשלושת הפרקים הבאים.

הפרק השלישי, למשל, מתייחס (1) *מי הם* אלו שהם כל כך מיוסרים (2) *היכן הם* שוכנים בשעה שהם מתייסרים (3) *למה הם* כל כך מתייסרים.

הטקסט עושה זאת על ידי הצגת (1) חמשת סוגי היצורים בשלושת היקומים - עולם היצורים החיים; (2) העולם החיצוני - ה"כלי" שמכיל יצורים אלו, ו (3) ארבעת אופני הלידה ושתים עשרה החוליות של ההתהוות המותנית.

הפרק הרביעי והחמישי מתארים *מהו* שגורם ליצורים כל כך להתייסר - מעשים לא טהורים ונגעים רוחניים.

שלושת הפרקים האחרונים נותנים פירוט מקיף של התופעות הטהורות.

פרק שש עונה על שאלות *למה זה עובר את הטיהור*, *איזה סוג אדם הוא זה*; *היכן נמצא המקום שבו הוא עובר את הטיהור*, וכיצד הוא מטוהר, על ידי אילו שלבים של תובנה.

פרק שבע עוסק בנושא *מהו הדבר אשר גורם לאדם להיטהר*, כפי שנאמר בסוטרה: "נגעים רוחניים הינם דבר שהחוכמה חייבת להשמיד".

פרק שמונה עוסק במדיטציה - זו שמהווה בסיס שעליו יכולה החוכמה להסתמך - כפי שהסוטרה ממשיכה וקובעת "התודעה במדיטציה רואה את המציאות הטהורה."

מאסטרים אחרים מן העבר תיארו את שמונת הפרקים כדלקמן:

העבודה מוצגת בשמונה פרקים כדי לטפל בשלוש נקודות: אובייקטים, פעולה ותוצאה.

באופן כללי, את כל האובייקטים ניתן לחלק לשני סוגים: המציאות הנראית לעין והמציאות בפועל. שני הפרקים הראשונים מוקדשים למציאות הנראית לעין; הפרק השלישי, הרביעי והחמישי דנים במציאות בפועל - ארבע האמיתות. הפרק השישי מסביר את הצורות השונות של תובנה, אשר תחום פעולתה הוא המציאות בפועל. התוצאה שמושגת, החוכמה, כמו גם סגולות אישיות אחרות שמתקשרות אליה, זוכות לטיפול בשני הפרקים האחרונים.

באשר לזיקה בין הפרקים:

הפרק הראשון מציג את הנושא הכללי שאליה מתייחסים החיבורים על החוכמה: תופעות טהורות ובלתי טהורות. פרק זה רק מזכיר את הכוחות ואת האופן שבו מתרחשות תופעות נגרמות, ועל כן הפרק הבא, השני, מוקדש לדיון מפורט יותר בשני נושאים אלו. משום כך הנושא של שלושת העולמות, שזכה לאזכור קל בלבד בפרקי הפתיחה הללו, נחקר לעומק בפרק השלישי. יש מי שמאמינים בשלושת העולמות

שהוצגו שם הינם יציר כפיו של איזה אל, כגון זה המכונה "רב העוצמה"; ולכן הפרק הבא, הרביעי, שולל רעיון זה ומראה שהמקור האמיתי הינו המעשים, הקארמה.

המסר של הפרק הבא, החמישי, הוא שהכוח המניע מאחורי המעשים שנסקרו בקצרה בפרק ארבע הוא הנגעים המנטליים שהם כל כך שכיחים. הפרק השישי מוקדש להצגת דרך שבאמצעותה נוכל להפסיק נגעים אלו, ועל כן הגיוני שיבוא מייד לאחר הצגתם. הפרק השביעי מספק פרטים נוספים על סוגי הידע שהוצגו בפרק השישי; ולבסוף, הפרק השמיני משלים את קשרי הגומלין שבין הפרקים ע"י שהוא מרחיב על הסגולות שיש לבודהה במשותף עם ישויות מתקדמות בשלבים נמוכים יותר – סגולות אלו, וכן אלו שהן ייחודיות לבודהה, הוצגו לראשונה בפרק שבע.

הנקודה השלישית שהבטחנו בראשית דברנו, תיאור הנושאים המוצגים בכל אחד משמונת הפרקים, יובן מתוך דבריו של המאסטר עצמו בחיבורו.

לאחר שכיסינו את ההתחייבות להשלים את הטקסט, ואת דברי ההלל המקדימים, נציג כעת את ההסבר לכותרת הטקסט עצמו, שזהו הנושא הראשון שנידון לאחר שהמחבר יצר לעצמו השראה לחיבור. המילה "חוכמה" תבואר תחילה, הן בפני עצמה והן בעקיפין, תוך התייחסות לדברים הנלווים לה. לאחר מכן נדון בביטוי "אוצר".

5

ידע והדברים שנלווים אליו

ידע הינו חוכמה טהורה וכל הדברים שנלווים אליה

[I.5]

מאסטר וסובנדהו הבטיח "לכתוב חיבור זה, **אוצר החוכמה הגבוהה**", אבל למה התכוון במילה "חוכמה" או "ידע"? ישנם שני סוגים של ידע. את הראשון ניתן לתאר באמצעות קביעה לוגית:

הבה נקח את שלוש הדרכים הטהורות: זו של ראייה, זו של התרגול, וזו של לא עוד למידה. אלו מהוות ידע של ממש,

מאחר שהן מהוות **חוכמה טהורה ואת מה שנלווה אליה**.

החלק השני של הידע, הדברים שנלווים אליו, יוצג בהמשך בשני חלקים: הדברים שבאמת נלווים אל הידע, והדברים שנלווים לידע באופן נומינלי בלבד. בדיון על הדברים שבאמת נלווים לידע נתייחס לנושאים הבאים: הרמה שעליה הם מסתמכים, המשמעות של הסתמכות זו בהקשר הנוכחי, ובחינת הנושא של מספר המצבורים של הידע, אם מביאים בחשבון את כל מה שמתלווה אליו.

על אילו רמות מסתמכות שלוש הדרכים שהוזכרו? דרך הראייה עשויה להסתמך על כל אחת משש הרמות של ריכוז. זאת משום שהשלב הסופי של דרך ההכנה עצמו, הידוע כ"דבר הגבוה ביותר" עשוי להסתמך על כל אחת משש רמות אלו; ודרך הראייה נסמכת תמיד על אותה הרמה כמו זו של ה"הדבר הגבוה ביותר". כפי שנאמר בכתבים "אותה הרמה כמו הדבר הגבוה ביותר". גם הכתבים מאשרים את טענתנו שהשלב של ה"דבר הגבוה ביותר" יכול להסתמך על כל אחת משש הרמות:

זה שבא ממדיטציה, וזה שאין לעצור בעדו,² מסתמכים על רמת ריכוז יוצאת דופן.

השלב של "הדבר הגבוה ביותר" על דרך ההכנה אינו מסתמך על שום רמות מקדימות מלבד זו שהזכרנו. הרמה של "זה שאין לעצור בעדו" היא טהורה, בעוד שהרמות האחרות הן בלתי טהורות – אלו הן רמות שבהן התובנות של המתרגל נובעות אך ורק מהבחנות בין רמות של התנסות שהן מעודנות יותר או מעודנות פחות. כמו כן הרמה של ה"דבר הגבוה ביותר" על דרך ההכנה, לעולם לא יכולה להסתמך על הרמה של התשוקה, שכן זהו שלב של מדיטציה מבוקרת, ואין הדבר כך ברמה של התשוקה.

השלב של "הדבר הגבוה ביותר" גם לא יכול להסתמך על אף אחד משלוש הרמות הראשונות של עולם חסרי הצורה, שכן בשלבים אלו המודט אינו מסוגל להתמקד על רמת התשוקה – דבר שהוא הכרחי בדרך הראייה. לבסוף, בלתי אפשרי הוא שהשלב של "הדבר הגבוה ביותר" יסתמך על הרמה של "פסגה" – הרביעית מבין הרמות של עולם חסרי הצורה – שכן ברמה זו יכולת ההבחנה של המודט אינה חדה דייה.

הדרך הטהורה של התרגול, כמו גם הדרך של "אין עוד למידה", יכולות שתיהן להסתמך על כל אחת מתשע הרמות הטהורות.

למילה "הסתמכות", שבדיון הקודם, אין המשמעות הרגילה, כמו למשל שמוט של דגל נסמך על ידי איזה צינור בקרן גגות הבתים הטיבטיים, אלא זה יותר במובן שהדרך, או התובנה המנטלית, למעשה מהווה את הרמה הספציפית שעליה היא מסתמכת.

כמה מצבורים יש לידע, אם כוללים גם את כל מה שנלווה אליו? ניתן לומר שלידע יש את כל חמשת המצבורים, היות שחוכמה שהיא בלתי טהורה באה יחד עם הצורה הבלתי מתקשרת שכלולה בשמירת מוסר טהורה. התחושות קיימות כמחשבה של עונג אם החוכמה נסמכת על שתי הרמות הראשונות של ריכוז. אם היא נסמכת על השלישית, יש עונג מנטלי. אם היא נסמכת על רמות אחרות, של תחושות ניטרליות, הרי שזה מעיד על קיומה של תחושה ניטרלית. המצבורים של יכולת ההבחנה ושל הגורמים המנטליים האחרים קיימים כמלווים לתודעה, בין אם אלו התפקודים המנטליים או גורמים אחרים שאינם קשורים לתודעה – וכן מצבור ההכרה.

יהיו אלו שיטענו שאין זה נכון לדבר על המודעות של המחשבה כעל גורם המתלווה לחוכמה טהורה, מאחר שהתודעה עצמה צריכה להיחשב כמשהו ראשוני יותר מהגורמים המנטליים. באופן כללי זה אכן היחס ביניהם, אבל בהקשר של ניתוח אולטימטיבי של התופעות, יש להתייחס לחוכמה כמשהו יותר ראשוני. אילו היה ההקשר הנושא של אמונה, למשל, או אז היינו מתייחסים אל האמונה כאל משהו יותר מרכזי.

בהתייחס לעולם חסרי הצורה, לא ייתכן גורם מתלווה לידע שהוא בעל צורה, ולכן כאן נוכחים רק ארבעה מן המצבורים.

6

דברים נומינליים שנלווים לידע

אלו המשמשים להשגתו, והביאורים

[I.6]

יש מספר דברים נלווים לידע שהם נומינליים בלבד. אלו כוללים ראשית את החוכמות של למידה, הרהור, ומדיטציה, שאותן מתרגלים על מנת "להשיג" את ידע עצמו. שנית ישנה החוכמה שאיתה אדם נולד. ולבסוף ישנם הביאורים הקלאסיים שמשמשים בסוגי חוכמה אלו כנושא הדיון שלהם. אלו כוללים את "תרגול החוכמה" וחיבורים דומים.

² המדובר ברמה המקדימה של הרמה הראשונה בעולם הצורות, མི་ཅོག་མེ་, Mi chok me, שהיא הרמה שבה יש להימצא כדי לראות ריקות ישירות.

נוכל להשתמש בניסוח של טיעון לוגי:

הבה נתבונן בדברים הנלווים לידע שזה עתה הוזכרו.
ניתן לכנותם "ידע" משום
שהם מהווים את הסיבות להשגת הידע עצמו.

מהו למעשה התהליך של הסיבתיות במקרה זה? חוכמה טהורה נובעת מתוך חוכמת המדיטציה, שנובעת מחוכמת ההרהור, שנובעת מחוכמת הלמידה – וכולן תלויות בחוכמה שאיתה אדם נולד.

בכנותו דברים אלו כ-"ידע" המחבר מכוון למטרה מאוד מסוימת: הוא מנסה לומר לנו שיש להסתמך עליהם כעל שיטות, או גורמים להשגת הידע האמיתי. למעשה הם לעולם לא יכולים להיות ידע, מאחר שהם עצמם בלתי טהורים.

באיזו רמה ניתן למצוא כל אחד משלושת הדברים הנלווים שהוזכרו?

החוכמה שאיתה אדם נולד קיימת בכל שלושת היקומים.³

חוכמה שמקורה בלמידה נתן למצוא בשני העולמות הנמוכים אך לעולם לא בעולם חסרי הצורה, מאחר שבעולם זה אין בנמצא שום צליל שניתן לשמעו. חוכמה שמקורה בהרהור קיימת בעולם התשוקות אך לא בשני העולמות הגבוהים יותר, מאחר ששם עצם הפעולה של כיוונון התודעה לעבר אובייקט מסוים מביאה לריכוז חד נקודתי. חוכמה מדיטטיבית, לעומת זאת, מופיעה רק בעולמות הגבוהים יותר ולעולם לא בעולם התשוקות, מאחר שאין ברמה זו מדיטציה שהיא מבוקרת.

אם נתייחס אל הביאורים הקלאסיים כאל עצם הצליל של הדיבור, הרי שהם קיימים רק בעולם התשוקות ונעדרים משני העולמות הגבוהים יותר, כפי ש"אוצר החוכמה הגבוהה" עצמו מציין: "תקשורת עם אלו שהם בעלי יכולת אנליטית". מצד שני, אם נתייחס לביאורים אלו כאל שמות, מילים, ואותיות גרידא, הרי שניתן לומר שהם קיימים בשני העולמות הנמוכים אך לא בעולם חסרי הצורה. שוב, "אוצר החוכמה הגבוהה" מציין: "כלולים בעולם התשוקות, הצורה, היצורים החיים".

חוכמה מדיטטיבית בעולם הצורות, במידה שיש לה את הצורה הבלתי מתקשרת של שמירת מוסר שנובעת מריכוז, כוללת את כל חמשת המצבורים.

מאיפה באה המילה "ידע"?⁴ תופעה⁵ היא דבר אשר מחזיק⁶ את טבעו. והידע מביא ל-⁷ או מוביל אותך אל הנעלה שבכל התופעות הקיימות: נירוונה.

7

אודות הביטוי "אוצר"

"אוצר החוכמה" משום שכולם כלולים בין נושאים;
או משום שהוא מקומה של החוכמה.

[I.7-8]

מאסטר וסובנדהו אמר: אני אחבר את הביאור הזה, "אוצר החוכמה הגבוהה". ומדוע הוא נקרא "אוצר של חוכמה"? משום שכל הרעיונות החשובים ביותר של "שבעת הספרים על חוכמה"⁸ כלולים בנושא שבו דן הביאור של מאסטר וסובנדהו. והשם גם מזכיר, למשל, את הדימוי של הנדן שמגן על החרב, וגם משום שהוא המקום, או בית האוצר שבו מוגנת החוכמה.

ניתן גם לומר ששבעת הספרים על חוכמה הם עצמם "בית האוצר" או המקור של העבודה הנוכחית, והדימוי של "נדן החרב" גם מצביע על המקום שממנו החרב נשלפת.

³ עולם התשוקות, עולם הצורות ועולם חסרי הצורה.

⁴ בסנסקריט: abhidharma

⁵ בסנסקריט: dharma

⁶ מן השורש dhr

⁷ abhi

⁸ כתבים בודהיסטיים שהיוו בסיס ל"אוצר החוכמה הגבוהה" ואשר נכחדו מאז כתיבתם.

בהמשך נראה שהלימוד על החוכמה הוא בעצם מילת המורה,⁹ אבל קודם נביא הצהרה על מטרת החיבור.

8

המטרה והוכחה

אין שום דרך להשקיט לחלוטין
את הנגעים הרוחניים,
ללא הניתוח המלא
של כל הדברים הקיימים;
הנגעים הרוחניים מצידם
הם אלו שגורמים לעולם
להיסחף, אנה ואנה
באוקיינוס של החיים.
על כן אלו הם הדברים
שנאמרו על ידי המורה.¹⁰

[I.9-12]

המטרה למתן הסבר על הידע היא כדלקמן. אין שום דרך להשקיט לחלוטין את כל הנגעים הרוחניים ללא החוכמה שמנתחת באופן מלא את כל הדברים. ונגעים אלה הם שגורמים לעולם להיסחף אנה ואנה באוקיינוס של החיים. לכן חיוני הדבר לשתול בתודעתם של התלמידים את החוכמה אשר מסוגלת לעשות ניתוח אולטימטיבי זה של התופעות. ולכן ההסבר.

יתרה מכך, למאסטר יש סיבה טובה לכבד את ההצגה של הידע. ראשית הוא יודע כי היא נוטעת את החוכמה של ניתוח אולטימטיבי בתודעתם של התלמידים. ושנית, היא נאמרה על ידי המורה.

ניתן להקשות: "מדוע חשוב לציין שההצגה של הידע ניתנה על ידי המורה? האם אתה מנסה לומר ששבעת הספרים על הידע לא נכתבו על ידי משמידי האויב?"¹¹

תשובתנו היא שאלו אכן דבריו של המורה. אפילו משמידי האויב הגדולים לא היו מסוגלים לתת את ההסברים הראשונים על טבען של התופעות הקיימות, ואז למיין אותן, אלמלי הסתמכו על הבודה.

ראשית, הבודה נתן רמות שונות של לימוד, בהתאם למצבי התודעה או השאלות של תלמידיו. הרישומים הפזורים של שיעורים אלה נאספו מאוחר יותר על ידי קטיאניפוטרה הנכבד ואחרים, וקובצו לעבודות כגון "תרגיל החוכמה". דהרמטרטה הנכבד, למשל, נטל קבוצה שלמה סותרות שונות, שניתנו במקומות ובזמנים שונים, בהתאם לצרכים של תלמידים שונים, ובהן העצה "אכן! כל הדברים שנגרמים חייבים להשתנות!" הוא אירגן לימודים שונים אלו למקבץ, אך אלו הם עדיין דבריו של המורה. כך גם לגבי שבעת הספרים.

את כל הנושא ניתן לסכם בטיעון לוגי מורחב:

החיבורים על החוכמה אינם אלא דברי המורה עצמו,

משום שמשמידי האויב רק קיבצו אותם לאסופות, בדומה לחלוקה של הקאנון לסותרות ולכתבים על המוסר, וזאת מאחר שהם רק קבצים שלוקטו על ידי אריה קשיאפה.

כך נאמר.

הביטוי "כך נאמר" בא לציין שאסכולה פילוסופית אחרת מחזיקה בדעה אחרת. הנה כך טוענים אלו הנקראים "הסוֹרִיקְטִים":

⁹ כלומר – לימוד של הבודה

¹⁰ כאן "המורה" הוא כינוי לבודה.

¹¹ זהו כינוי לארהטים, שנקראים כך משום שהשמידו את כל נגעייהם הרוחניים.

אנשים מקבוצת "הידע" שבתוך אסכולת המפרטים מחזיקים באמונה שהסברים אלו מהווים את מילת המורה. אנחנו, לעומת זאת, איננו מקבלים עקרון זה, משום שכתבים אלו מכילים קביעות רבות שהן מנוגדות להגיון. דוגמה אחת לכך היא הטענה שתופעות שלא נגרמו על ידי סיבות קיימות כדברים חומריים. יתירה מכך, כולם יודעים שיש מחברים רבים שכתבו חיבורים על הידע. אלו הם חיבורים של משמידי האויב, ולא אסופות של דברי הבודהה.

הטקסט של מאסטר ג'ינפוטרה מסכם בחרוזים ומונה את שבעת הספרים על הידע כדלקמן:

קטיאיאניפוטרה כתב את "תרגול החוכמה",
"החיבור" היה של וואסומיטרה,
"האוסף על המודעויות", של דוושךמה,
שריפוטרה חיבר את "מצבור התופעות",
ו מודגלייאנה את "הערות על החוכמה".
מקהקאושטילה חיבר את "סוגי היצורים",
ופרנה את "האנתולוגיה של קטגוריות".

מאסטר פורנןרדנהנה Master Purnavardhana זוקף את "סוגי היצורים" לשריפוטרה.

ניתן לשאול "מדוע ידועה אסכולה זאת כ'סוטריסטים'?"

אסכולה פילוסופית זו מאמינה בתקפות של הסוטר, א ל אינה מאמינה בתקפות של הביאורים הקלאסיים כגון **שבעת הספרים על הידע**.

המפרטים משיבים בביקורת כדלקמן:

אם כך, מה לגבי הביטוי, "נזיר אשר התמחה בכל שלושת החלקים של כתבי הקודש", שמופיע בסוטר עצמה? כיצד תסביר את האזכור של שלושה חלקים של כתבי הקודש? איננו רואים שום חלק על הידע מלבד עבודות אלו.

לכך עונים הסוטריסטים:

אין זו כלל בעיה. עבודות אלו בתוך החלק של הסותרות שמוקדשות לתיאור של מה שהוא ממשי באופן אולטימטיבי ולמאפיינים המגדירים של תופעות, הן עצמן מהוות מדור נפרד על הידע.

כך הם אומרים.

וניתן להמשיך ולשאול, "מדוע נקראת האסכולה האחרת בשם 'אסכולת המפרטים'?"

ניתן לומר שהם מכונים "המפרטים" משום שהם מקדישים את לימודם אך ורק לביאור הקלאסי הידוע בשם "**ההצגה המפורטת**", או משום שהם מבינים את המשמעות של עבודה זו. אסכולה זו ניתנה להמשיך ולחלק למספר קבוצות. אלו שחיים בקשמיר ידועים בשם "הקשמירים" בעוד שאלו החיים בחלקים המערביים של אותה ארץ ידועים בשם "המערביים". המפרטים באזורים שמחוץ לקשמיר, אלו שבמרכז הודו וכולי, מכונים בשם הכולל "מתחת לשמש".

השורות הפותחות ב- "אין שום דרך להשקיט לחלוטין את כל הנגעים הרוחניים..." מעידות גם שניתן למצוא בביאורו של מאסטר וסובנדהו את כל ארבעת המאפיינים שאנו מצפים למצוא בחיבור ראוי לשמו. שוב נשתמש במתכונת של טיעון לוגי:

הבה ניקח את הפעולה של הצהרת המטרה והקשר של הטקסט לאותה מטרה, שמופיעה כאן בתחילת הביאור.

יש לכך מטרה בפני עצמה, משום

שזה מבהיר לתלמידים את העובדה שהביאור אמנם ניהן בכל ארבעת המאפיינים של חיבור ראוי לשמו. ברגע שהם רואים שארבעה מאפיינים אלו נמצאים, התלמידים יהיו מונעים ללמוד את הטקסט.

והנה ארבעת המאפיינים:

1. נושא החיבור מתייחס לתופעות מהסוג הטהור והבלתי טהור. זה מצוין בפסוק על ידי המילים "כל הדברים הקיימים"
 2. המטרה היא להשתמש בנושא זה על מנת לטעת בתודעתם של התלמידים את החוכמה שבוחנת את התופעות באופן מלא. הדבר מצוין במילים "חקירה מלאה".
 3. המטרה האולטימטיבית היא שתלמידים אלו ישיגו נירוונה, עם או בלי שארית. זה מועבר בעקיפין על ידי המשפט שמתחיל ב"אין שום דרך להשקיט לחלוטין את הנגעים הרוחניים..." ועד למילים "... של החיים"
 4. הקשר מתבטא בכך שהמטרה יכולה להיות מושגת באמצעות הנושא של העבודה, וההישג האולטימטיבי מושג באמצעות מטרה זו.
- ניתן גם לומר שהקשר הוא בין הנושא של העבודה (כלומר, כל הדברים הקיימים) והאמצעים שבאמצעותם נושא זה בא לידי ביטוי (כלומר הביאור עצמו).

יש תפקיד מסוים להמחשה שהחיבור ניהן בכל ארבעת המאפיינים. מאסטר דהרמוט'קה מסביר ש, התפקיד של ההצהרה הוא לסלק כל ספק בלב התלמיד בנוגע לשאלה האם יש לביאור זה מטרה כלשהי; ואם כן, האם אדם יכול בכלל להשיג מטרה זו; אם כן, האם אדם בכלל ירצה לעשות זאת; ולבסוף – האם יש קשר בין הביאור לבין המימוש של מטרתו המוצהרת.

מאסטר ויניט'דונה אינו חולק על כך:

ההצהרה על ארבע האיכויות משמשת לשכך כל תהייה שעלול להתעורר, שאולי חיבור זה חסר נושא, או שאין לו מטרה, או שאינו מוביל להישג הסופי הנכסף או שאין קשר בין שלושה דברים אלו. באופן זה ההצהרה, מניעה את התלמידים ללמוד את הביאור.

יש שיביעו את ההתנגדות הבאה:

אילו היה די פשוט להצהיר שהביאור אכן ניהן באיכויות הנ"ל כדי להסיר כל ספק שמא לא ניהן בהן, הרי שגם די היה פשוט להצהיר ש "צליל הוא דבר משתנה" כדי להסיר כל תפיסה שגויה שצליל הוא דבר בלתי משתנה; ואילו זה היה המצב, הרי שכל ההוכחות הקלאסיות שטורחות לספק נימוקים הגיוניים ודוגמאות תומכות על מנת להוכיח את היותו של הצליל דבר משתנה היו פשוט תרגילי סרק.

ואם נניח שההצהרה לגבי הצליל אין בה די כדי למנוע את התפיסה השגויה, כיצד תוכל הטענה לגבי ארבע האיכויות לשים קץ לספקות התלמיד? היות ושני המקרים לגמרי דומים זה לזה.

החכמים עונים להתנגדות מעין זו באופן הבא:

כשאומרים למישהו שצליל הוא דבר משתנה די בכך להפסיק את אמונתו שצליל הוא דבר בלתי משתנה. אם אנו נותנים להם נימוק הגיוני לכך וכן דוגמה תומכת, הרי שזה עוזר לטעת בתודעתם את האמונה הפוכה שהיא בעצם הנכונה, לפזר את חוסר הודאות ואי ההבנה שעדיין נותרו, וכל זה על ידי סילוק האמונה השגויה.

ניתן לשאול, האם יש אחת מבין ארבע האיכויות שמכילה בתוכה איכות אחרת. המטרה, המטרה האולטימטיבית, והיחס שבין התוכן לבין המטרה, מוכלים כולם על ידי נושא החיבור – שכן נושא החיבור כולל את כל התופעות הקיימות. המטרה והמטרה האולטימטיבית אינן כוללות זו את זו, מאחר והקשר שביניהן הוא זה של סיבה ותוצאה.

ויש שאלה נוספת שעשויה לעלות:

אם התכלית האולטימטיבית של הידע היא להשיג את שני סוגי הנירוונה, האם תוכל לציין את הטבע הבסיסי של כל אחד מהסוגים, כמו גם את המאפיינים הטיפוסיים לכל אחד?

בהתאם לדרך המאזינים, נירוונה עם שארית מתוארת כהשגה ומימוש של היפסקות שמקורה בניתוח, החיסול המוחלט של התנאים שהם מקור הסבל, שפירושו מעשים ונגעים רוחניים. בה בעת, המודט השיג אך טרם מימש היפסקות שבה הוא חיסל כל סבל. משהו "נשאר" בגלל שהאדם עדיין מתנסה באחד או יותר משלושת סוגי הסבל.

אנו פוגשים בסוטר אנושים שהשיגו נירוונה זו, שחיו בגוף של עולם התשוקות ועדיין נאלצו לעבור סבל גדול. אריה גורצ'ונג, למשל, נאלץ לאכול מרק של מים ואפר, שהרג אותו. ראשו של ארייה אודאין נערף בבית בושת. אנחנו שומעים על בודהה מכוח עצמו שמת מפצע שנגרם על ידי חץ מורעל. אפילו הבודהה עצמו נדקר על ידי קוץ מצמח האלגום, סבל מכאב גב ודימם משברי צדפות שהשליך לעברו דוֹדָטָה בקלע.

ניתן למצוא את משמידי האויב בכל שלושת היקומים; לאלו הנמצאים בשלוש הרמות הראשונות של ריכוז נותרו עוד רק שני סוגי הסבל האחרונים; הסבל הראשון נעדר כאן לחלוטין. לאלו שהגיעו לרמה הרביעית של הריכוז ואילך נותר רק הסבל האחרון, הסבל החדור של המוות עצמו, שנותר על כנו.

לאור האמור לעיל, נוכל לומר שהאדם משיג נירוונה ללא שארית כאשר הוא מחולל היפסקויות בכל אחד מהמצבורים הלא טהורים. **האנתולוגיה של העצות** אומרת:

הגוף מתמוסס, הרגשות סוף סוף מצטננים
ההבחנות מסתיימות,
נעלמים גם יתר הגורמים,
והמודעות אף היא מתפוגגת.
מי שהשיג זאת השיג את קיצו של הסבל.

כדאי לציין שהגישה לעיל שייכת רק לאסכולה הנוכחית. בהתאם לדרך הגדולה, השחרור שמושג על ידי המאזינים ועל ידי מנצחים מכוח עצמם אינו הסוג הגבוה ביותר של שחרור. יתירה מכך, דקירת כף רגלו של הבודהה על ידי קוץ מעץ האלגום והאירועים הנוספים שהוזכרו לעיל היו הצגה בלבד שהבודהה הפגין למען חסידיו. למעשה הבודהה משולל כל יכולת לסבול, מאחר ושיחרר עצמו מכל צורה של בעיה, החל מן הסבל של חיי הסבל הרגילים וכלה באלו שקיימים בניירוונה הנמוכה. אלא שהסוטר שידועה בשם **"פיתוח שלושת הגופים של הבודהה"** בכל זאת מדברת על שני הגופים הפיזיים של הבודהה כעל נירוונה עם שארית, ועל גוף הדהרמה כעל נירוונה ללא שארית.

מאסטר ג'ינפוטרה מסכם זאת כך:

כל המטרה של ההסבר על הידע הינה להפוך את האדם למומחה בנושאים כגון המצבורים וכיוצא בזה. ישנם שני יתרונות שנובעים ממומחיות זו. יכולת המיקוד של האדם מסייעת לו לפתח איכויות כגון שלוה מדיטטיבית. ואז בשעת שיחה עם אחרים הוא יחוש ביטחון מוחלט להתייחס לכל שאלה.

קורס ACI מס' 5: כיצד עובדת קארמה

**מקראה שנייה: טבעה של קארמה, ומה היא מייצרת;
התפיסה של המפרטים לגבי "צורה בלתי-מתקשרת"**

אנו פונים עתה לביאור שלנו על אהצגה של המעשים שמהווה את הפרק הרביעי של אוצר החוכמה הגבוהה. ראשית נקשר את הפרק הנוכחי לפרק שזה עתה סיימנו, ואז נמשיך בהצגת המעשים עצמם.

1

מה גורם את העולמות

כל מגוון העולמות באים מן הקארמה.¹²

[IV.1]

ניתן להתחיל מן השאלה הבאה: "זה עתה הצגת מגוון של עולמות - הן את העולמות החיצוניים והן את היצורים החיים שהם מכילים; מהיכן כל אלה באים?" הם לא באים ללא שום סיבה, והם אינם באים מסיבות שאינן תואמות את טבעם העצמי. זאת משום שהם שוהים זמן מה, ואז נעלמים; כפי שאומר טקסט המקור עצמו "לא מריבון כל יכול או משהו מעין זה, אלא בגלל הרמות וכיוצא בזה"

מניין אם כן הם באים? הגורם שממנו באים כל מגוון העולמות הוא הקארמה. אלו הם מעשי העבר של היצורים החיים; הם שמייצרים את המקומות השונים וגם את האנשים.

ההצגה על המעשים שנביא כעת מתחלקת לשני חלקים: ראשית נתאר את טבעם הבסיסי של המעשים, ושנית נביא רשימות מתוך הסותרות על הסוגים השונים של מעשים. בחלק הראשון נביא תחילה הקדמה קצרה ולאחר מכן דיון מפורט יותר.

2

הקדמה על הקארמה

קארמה היא תנועה מנטאלית ומה שזו מביאה.
תנועה מנטאלית היא קארמה של מחשבה;
מה שנגרם על ידה הן קארמות
של דיבור ושל עשייה.
בין אלו ישנן קארמות שהן מתקשרות
ויש כאלו שלא.

[IV.2-5]

¹² את המילה הטיבטית le ניתן לתרגם כ"קארמה" או כ"מעשה", ואלו בעצם מילים נרדפות.

בכמה סוגים של קארמה מדובר בשעה שאומרים שכל מגוון העולמות באים מן הקארמה? הקארמות הן משני סוגים שונים: קארמות שנובעות מתנועה מנטאלית, וקארמות שנגרמות על ידה – אלו המונעות על ידי המחשבה.

מהו טבעם הבסיסי של כל סוגים אלו של הקארמות? תנועה מנטלית היא קארמה של המחשבה, מאחר שהיא בעצם מעשה שמקושר למודעות של המחשבה. מה שהיא גורמת, כלומר קארמות המונעות ע"י המחשבה, הן משני סוגים: קארמות שהן מעשים של הגוף וכאלו שהן מעשים של דיבור. כל אחד משני אלו ניתן לחלק לחלוקה נוספת: אלו הם מה שמכונה כקארמות מתקשרות או כאלו שלא.

דיון מפורט יותר של נקודות אלו ממשיך בשלושה צעדים:

- ההגדרה של קארמה,
- מאפיינים טיפוסיים לשלושת סוגי הקארמה באופן כללי,
- וחלוקות שונות של סוגי קארמות שאינן מתקשרות.

בדיון בהגדרה של קארמה נכלול ראשית את הסוג של קארמות מתקשרות ולאחר מכן את הלא-מתקשרות. תאור הקארמות המתקשרות יתחיל באלו של הגוף ולאחריהן אלו של הדיבור.

3

מעשים מתקשרים של הגוף

קארמה מתקשרת של הגוף
נחשבת כצורה.

[IV.6]

נאמר לעיל שישנן קארמות שהן מתקשרות וכאלו שלא. כיצד נוכל לתאר קארמות מתקשרות הנעשות על ידי הגוף? אסכולת המפרטים מאמינה שקארמה מתקשרת של הגוף היא הצורה שהגוף הפיזי מקבל במשך הזמן שמתבצעות פעולות מסוימות, כגון בשעת ביצוע קידה או הריגה, וזאת בהשפעת תנועה של התודעה.

22

צורות לא מתקשרות

אפילו כשיש הסחת הדעת,
או כאשר התודעה פוסקת,
מעשים של חסד וכאלה שלא,
הקארמה ממשיכה לאחר מכן,
נגרמת על ידי האלמנטים הגדולים -
צורה זו, אנו אומרים, אינה מתקשרת.

[I.41-4]

למה מתכוונים כאשר מדברים על "צורה לא-מתקשרת"?

לצורה זו שאינה מתקשרת יש חמישה מאפיינים שונים.

- הראשון הוא המאפיין של פרק הזמן. צורה זו נוכחת אפילו בשעה שדעתו של אדם מוסחת,
- או בשעה שאדם מתרגל מדיטציה מבוקרת שבה פוסקת תנועת התודעה.
- כל זה נכון גם לגבי העין וכו', כך שעלינו לציין מאפיין של מהות: צורה זו יכולה להיות קשורה במעשים של חסד וכאלה שלא.

- התיאור עד כה יכול להתאים גם לצורות שהן מתקשרות, ולכן נוסף מאפיין של זמן: הצורה שהיא לא-מתקשרת ממשיכה גם לאחר המעשה, בזרם רצוף.
- ומביוון שזה חל על מעשי חסד וכאלו שלא, ולכן מצוין שהאלמנטים הגדולים הם הסיבה לצורה זו.

המאסטר הקשמירי סאנגהבהדרה Sanghabhadra מתנגד להגדרה זו, בפסוק הבא:

היא אינה שלמה,
היא סותרת את הביאורים הקלאסיים,
משהו חסר,
ומשהו שאיננו [בפרשנות הקלאסית] נוסף.
[המילה] "אפילו" מיותרת,
מאפיין שלא הוזכר חסר.

הוא מסביר את בקורתו באופן הבא:

הבה נתייחס לצורה לא מתקשרת ברגע הראשון להיווצרותה. לפי מה שנאמר לעולם לא יתכן שתהיה זאת צורה לא-מתקשרת, משום שהיא לא מקיימת את ההגדרה **בשלמות - חסר** המאפיין של קיום בזרם רצוף.

אם נשוב ונתבונן בצורה זו, הרי שלפי ההגדרה הנ"ל היא גם לא יכולה להיות משהו ממשי מאחר והיא קיימת ברצף. ואם מסכימים שהיא אינה ממשית, הרי שזה סותר את **הביאורים הקלאסיים**, שמסבירים שהיא כן.

אם ניקח את הצורה הלא-מתקשרת שנוצרת על ידי ריכוז חד נקודתי, אזי אם ההגדרה הנ"ל נכונה, **היא איננה** צורה לא-מתקשרת, משום שהיא לא קיימת בפרקי הזמן שבהם דעתו של אדם מוסחת, או כאשר התודעה פוסקת; הצורה כן קיימת בפרקי הזמן שבהם דעתו של אדם אינה מוסחת, ובשעה שהתודעה מתפקדת.

הבה ניקח את מה שאיננו סוג זה של צורה: צורה שכן מתקשרת כוונה. אם נניח שההגדרה הנ"ל נכונה, אזי זו גם תהיה צורה שלא מתקשרת כוונה, שכן זו קיימת בפרקי הזמן שבהם אין הסחת דעת, וגם כאשר התודעה מתפקדת.

יתירה מזו, המילה "אפילו" מיותרת: כאשר טוענים שצורה מסוג זה קיימת בשעה שהדעת מוסחת, כל אחד מבין שהיא גם נמצאת כאשר המינד מתפקד. ולבסוף, טעות היא שלא להזכיר את המאפיין אשר חייב היה להיות שם: העובדה שסוג זה של צורה הוא בלתי נראה לעיין ובלתי ניתן לתיאור.

מאסטר סנגהבהדרה מציג בהמשך הגדרה חלופית משלו, בפסוק הבא:

צורה שונה מזו שיצרת:
במהלך מחשבה וגם שלא,
מוגדרת, לא נתנת לתיאור -
זוהי צורה שלא-מתקשרת.

אלא ששתי השיטות הנ"ל לוקות בחוסר עקביות. אם אתה מגדיר משהו כצורה לא-מתקשרת משום שהיא קשורה לפרקי זמן בהם הדעת אינה מוסחת, והתודעה מתפקדת, אזי צורה שמתקשרת כוונה חייבת גם שלא לתקשר אותה. אם מצד שני אתה מגדיר משהו כצורה לא-מתקשרת משום שהוא מתייחס לפרקי זמן שבהם התודעה פוסקת, אזי שני הריסונים שבאים מריכוז חד נקודתי לעולם לא יוכלו להיות צורה לא-מתקשרת.

קורס ACI מס' 5: כיצד עובדת קארמה

מקראה שלישית: סוגים שונים של קארמה וטבעה של מוטיבציה

69

רשימה מקוצרת של מעשים טובים ורעים

אלו סוכמו, בקיצור נמרץ,
כעשר דרכי פעולה,
טובות או רעות, בהתאם לנסיבות.
[IV.262-4]

כל המעשים, טובים ורעים כאחד, סוכמו בקיצור נמרץ בתור עשר דרכי פעולה, שעשר מהן טובות ועשר רעות, בהתאם לנסיבות.

מהם הדברים שלא נכללו ברשימה המקוצרת? לא נכללו השלבים הידועים כ"ביצוע" או "השלמה" של מעשים רעים, כגון של הריגה. נכללו רק הצורות החמורות ביותר של מעשים רעים הקשורים בדיבור, כגון דיבור בוטה, ולא הצורות הפחותות יותר; גם תנועה מנטלית שהיא מרכיב בפעולה שלילית של מחשבה לא נכללה.

באשר למעשים הטובים, גם כאן הסיכום הקצר לא כולל את שלבי ה"ביצוע" וה"השלמה" בפעולות של הגוף. באשר לדיבור, לא הוזכרו מעשים כגון דיבור נעים, ולא הוזכרה תנועה מנטלית הקשורה במעשים טובים של המחשבה.

דיון מפורט על מה שקרוי "דרך קארמית" מכיל שבעה חלקים שונים:

- 1) ודאות יחסית באם פעולה מסויימת כוללת סוגי צורות שמתקשרות או לא מתקשרות כוונה.
- 2) חלוקה של כל אחת מהדרכים הקארמיות לשלוש קטגוריות שונות;
- 3) פרטים על דרכים קארמיות שליליות;
- 4) האופנים שבהם אדם מאבד את שורש החסד או מחזיר אותו לעצמו
- 5) כמה דרכים קארמיות יכולות להופיע במקביל בתנועה יחידה של התודעה;
- 6) אלו דרכים קארמיות ניתן למצוא ביקומים השונים, ובין סוגי היצורים השונים; וכן
- 7) התוצאות של הדרכים הקארמיות.

מעשי חסד והסוגים האחרים

החסד האולטימטיבי הוא השיחרור.
 השורשים, הבושה וההתחשבות הם עצמם חסד,
 ואלו הקשורים בהם בקשר מנטלי;
 פעולות וכדומה - לפי המוטיבציה;
 ההפכים שלהם - אי-חסד.
 האולטימטיבי בין הניטרליים -
 [לפי מה שתואר.

[IV.30b-6]

ראשית - האם חסד והשאר נקבעים אך ורק לפי המוטיבציה שקשורה במעשה? לאו דוקא; למעשה ישנן ארבע קבוצות שונות, החל ממה שאנו מכנים "החסד האולטימטיבי". והנה התיאור שלהן.

הבה ניקח את השיחרור - נירוונה. זהו החסד האולטימטיבי, שכן זהו מצב האושר הנשגב ביותר, חופשי מכל סבל. זה דומה לאדם שאין לו שום מחלה.

אם ניקח את שלושת השורשים של החסד, וכן את הרגשות של בושה ושל התחשבות, הרי שאלו הם מטבעם חסד: מאחר שאינם תלויים בשום דבר אחר, הרי שהם עצמם חסד. את אלו נוכל להשוות לעשבי מרפא.

כמו כן, אם ניקח את אותם אספקטים של התודעה ושל הגורמים המנטליים הקשורים בקשר מנטלי באותם חסדים, הרי שהם חסדים בזכות אותו "קשר מנטלי": אנו קובעים שהם חסד בזכות העובדה שהם חולקים קשר מנטלי עם חסד. את אלו נוכל להשוות לנוזל שלתוכו מערבבים את עשבי המרפא.

באשר לפעולות הפיזיות והמילוליות וכדומה - הדברים שמונעים על ידי הגורמים המנטליים שתוארו זה עתה - את אלו אנו מכנים חסד לפי מוטיבציה: הם נחשבים לחסד בשל המוטיבציה הטובה שכרוכה בהם. ניתן להשוות אותן לחלב שהאם מייצרת לאחר ששתתה את הנוזל המהול בעשבי המרפא שאותו הזכרנו קודם.

ההפכים של כל אחד מן הסוגים לעיל הם מה שאנו מכנים "אי חסד"; והנה התהליך. אם ניקח את גלגל החיים, הרי שזהו אי-החסד האולטימטיבי, מאחר וזוהי הצורה האולטימטיבית של אומללות - להיות כבול לגמרי לסבל. זה דומה למצב של מחלה.

כעת נבחן את שלושת השורשים של אי חסד, וכן העדר בושה והעדר התחשבות. מטבעם הם אי חסד, שכן הם אי חסד בפני עצמם, מבלי שיהיו תלויים במשהו אחר. ניתן לדמותן לעשבי רעל.

מה לגבי אותם אספקטים של התודעה והגורמים המנטליים שיש להם קשר מנטלי עם אי-חסדים אלו? אלו הם אי-חסדים של קשרים מנטליים, מכיוון שיש להם קשר מנטלי עם אי-חסד. ניתן להשוותם לנוזל שלתוכו עורבבו את העשבים הרעילים.

ועתה נסתכל על מעשים של גוף ושל דיבור שמונעים על ידי הגורמים המנטליים שתוארו. אלו הם מעשי אי-חסד בשל מוטיבציה: אנו מסווגים אותם כאי-חסד בגלל המוטיבציה שמאחוריהם שאיננה מוטיבציה של חסד. סוגים אלו דומים לחלב שהאם נותנת לאחר ששתתה נוזל שעורבבו בו עשבים רעילים.

האולטימטיביים בין הדברים שהם נייטרליים מבחינה מוסרית הם הדוגמאות שתארנו קודם: תופעות שאינן מותנות בסיבות ומרחב שלא נוצר.

כעת נפנה לתיאור המוטיבציה.

12

טבעה של המוטיבציה

שני סוגים של מוטיבציה: הסיבתית וזו שניתן לה השם "בזמן". הראשונה מתפקדת להניע לפעולה; תפקיד השנייה לגרום להמשך הפעולה. המודעות שפוסקת על דרך הראייה היא זו אשר מניעה. שני הסוגים פוסקים על דרך התרגול. החמש מתפקדות בהמשך.

[IV.37-44]

את ביאור הפסוק נתחיל באופן הבא:

נאמר קודם שצורה שהיא מתקשרת אינה יכולה להיות מונעת על ידי משהו שפוסק על דרך הראייה. אולם הסוטר מסיבירה שהשקפה שגויה מובילה למחשבות שגויות, לדיבור שגוי, ולעשייה שגויה. האם אין כאן סתירה?

התשובה היא שלמעשה אין שום סתירה. באופן כללי ניתן לחלק מוטיבציות לשני סוגים: **המוטיבציה הסיבתית**, שהיא זו שהייתה לנו לפני המעשה, וזו שאנו מכנים "**מוטיבציה בזמן** [המעשה]". **הראשונה** מבין אלו **מתפקדת כדי להניע אותך**: כאשר אדם מחליט, לפני פעולה מסוימת, "אני עומד לעשות כך וכך". **התפקיד של השנייה** הוא לגרום לנו **להמשיך ולפעול**: זה קורה כאשר אדם ממשיך בפעולה לאחר שכבר התחיל.

מבין שתי אלו, **המודעות שפוסקת על דרך הראייה** היא הראשונה, זו אשר **מניעה** אותך להתחיל **פעולה**, והיא זו שאליה התכוונה הסוטר. הטענה לעיל מסבירה שזו אינה יכולה להיות המוטיבציה השולטת בזמן הפעולה.

המחשבות שקשורות לשני סוגי המוטיבציה כוללות סוגים **שפוסקים על דרך התירגול**, שכן הן מופנות כלפי חוץ וכוללות המשגות.

חמש המודעות של החושים **מתפקדות רק בהמשך הפעולה**, מאחר והן סוגים של מודעות שאמנם מכוונים כלפי חוץ, אך אינם כוללים המשגה. נמשיך כעת עם מאפיינים רלוונטיים של מוטיבציה.

13

מאפיינים מסוימים של מוטיבציות

מסוגים התחלתיים של חסד או השאר, מופיעים בהמשך כל שלושת הסוגים. אצל בעלי הסגולה הם דומים, או של חסד. אלו שבאים מהבשלה הם לא זה ולא זה.

[IV.45-8]

האם מוטיבציה התחלתית שהיא מסוג של חסד או מסוג אחר, מובילה בהכרח לאותו סוג של מוטיבציה בהמשך הפעולה? התשובה היא שמכל סוג של מוטיבציה **התחלתית**, בין אם היא מהסוג של **חסד** או **השאר**, יכולים להופיע **בהמשך הפעולה כל שלושת הסוגים** של מוטיבציה: מוטיבציה של חסד, של אי-חסד, או מוטיבציה נייטרלית.

אצל בעלי הסגולה¹³, מוטיבציה התחלתית של חסד מובילה בהמשך למוטיבציה שאף היא חסד, ומוטיבציה התחלתית שהיא נייטרלית מובילה בהמשך למוטיבציה **דומה**, נייטרלית גם היא, או למוטיבציה של חסד. עבורם אין זה אפשרי שמוטיבציה התחלתית של חסד תוביל בהמשך למוטיבציה שהיא נייטרלית, שכן אצל ישויות אלו המוטיבציה לעולם לא פוחתת.

יש שיטענו את הטענה הבאה:

בעלי הסגולה לעולם לא נמצאים במצב מנטלי שאיננו מדיטציה מאוזנת, ועל כן אין להם כלל מצבי תודעה שהם נייטרליים.

לביסוס דברינו נביא פסוק מהסוטרה שאומר:

גם כאשר הפיל¹⁴ הולך הוא נמצא במדיטציה מאוזנת;
גם כאשר הפיל קם הוא נמצא במדיטציה מאוזנת;
גם כאשר הפיל ישן הוא נמצא במדיטציה מאוזנת;
גם כאשר הפיל עומד הוא נמצא במדיטציה מאוזנת.

בתשובה לקביעה זו אומרים המפרטים:

זו אינה הוכחה שאין להם מצב מנטלי שאיננו מדיטציה מאוזנת. הציטוט מתייחס רק לאופן שבו מי שהלכו אל הכך חושבים בשעה שהן פועלים באחת מארבע הדרכים הנ"ל: בהולכם לאנשהו, הם תופסים את עצמם כהולכים לאנשהו, וכן הלאה.

הדברים שבאים כתוצאה מהבשלה קארמית של מעשי העבר אינם מהווים מוטיבציה התחלתית וגם לא מוטיבציה של המשך. זאת משום שהופעתם אינה מסתמכת על שום הפעלה של מאמץ - הם פשוט מופיעים מעצמם.

זה משלים את הדיון הכללי על המאפיינים הטיפוסיים של שלושת סוגי המעשים. אנו פונים כעת לחלוקות השונות של סוגי מעשים שאינם מתקשרים. נתחיל מסיכום קצר ולאחריו נביא דיון מפורט יותר.

החלוקה הראשונה של צורות לא-מתקשרות כוללת שלושה סוגים, והם נדרים, אנטי-נדרים, ואלו שהם לא אלו ולא אלו.

בספר **אוצר החוכמה של צ'ים** [ביאורו של צ'ים ג'אמפיי יאנג Chim Jampey Yang **לאבהידהרמה קושה**] נאמר:

הסוטרה מתארת שלושה סוגים של קארמה: קארמה טובה, קארמה רעה, וקארמה נייטרלית. קארמה טובה היא זו שבטווח הקצר מביאה להבשלה קארמית רצויה (כלומר, לתחושה של עונג) ובאופן אולטימטיבי מגינה עליך מסבל (כלומר - עוזרת לך להשיג נירוונה). קארמה שלילית היא זו שמביאה לך הבשלה קארמית בלתי רצויה (כלומר, הרגשת כאב). מעשה נייטרלי - משהו שהוא לא חסד ולא אי-חסד - הוא מה שמביא לך תוצאה שאינה רצויה ואינה בלתי רצויה.

¹³ "בעלי הסגולה" הוא כינוי לבודהות.
¹⁴ "הפיל" כאן הוא כינוי לבודהה.

קורס ACI מס' 5: כיצד עובדת קארמה

מקראה רביעית: הקורלציות שבין המעשים ותוצאותיהם

הלקט הראשון נלקח מתוך אוצר החוכמה הגבוהה Treasure House of Knowledge שנכתב על ידי מאסטר וסובנדהו Master Vasubandhu (350 לספירה) ומתוך הביאור של הוד קדושתו הדלאי לאמה הראשון, גנדון דרופ Gendun Drup (1391-1474), בשם הארת הדרך לחופש.

48

הגדרות של הסוגים הבסיסיים של קארמה

קארמה טובה, לא טובה ואחרת
הן אלו אשר מובילות
למה שנעים, בלתי נעים ואחר.

[IV.177-8]

מהי קארמה טובה, קארמה לא טובה, וקארמה שהיא ניטרלית מבחינה מוסרית? קארמה שמובילה לחוויה נעימה היא קארמה טובה. זו שמובילה לחוויה בלתי נעימה, חוויה של סבל, היא קארמה לא טובה. קארמה שמובילה לסוגים אחרים של חוויות, כלומר שמובילה לחוויה ניטרלית, היא מהסוג האחר: זו שהיא ניטרלית מבחינה מוסרית.

המיון השני מבוסס על חלוקה של קארמה בהתאם לתוצאותיה. נתחיל עם הקדמה קצרה ובהמשך נעבור לדיון יותר מורחב.

49

מיון של הקארמה לפי תוצאותיה

חסד, אי-חסד, וזו שאינה מסיטה;
שלושת אלו כוללים את מה שמוביל לעונג.

[IV.179-80]

קארמה יכולה להתחלק לשלושה סוגים שונים: קארמה המייצגת חסד, כזו שמייצגת אי-חסד או קארמה שאינה מסיטה. ניתן גם לחלקה לשלושה סוגים אחרים: השלושה כוללים את אלו אשר מובילים לחוויה מענגת וכן הלאה.

הדיון המורחב על סעיפים אלו יינתן בשני שלבים: ראשית דיון על החסד וכל השאר; שנית, תיאור של הדברים הנעימים שהוזכרו וכן הלאה.

חסד, אי-חסד, ומעשים שאינם מסיטים

**חסד - קארמה טובה בעולם התשוקות.
שאינה מסיטה - באה מלמעלה.
היא אינה מסיטה שכן היא מבשילה
באותה הרמה שבה נוצרה.**

[IV.181-4]

מהם החסד ואת שאר סוגי הקארמות שהוזכרו? מה שאנו מכנים "חסד" מתייחס למעשים מוסריים בעולם התשוקות. הקארמה שאנו מכנים **בלתי-מסיטה** מתייחסת לקארמה ש**נוצרה** בעולמות העליונים; כלומר בעולם הצורה ובעולם חסרי הצורה.

ניתן להקשות: "האם אין כאן סתירה - לתאר את הקארמה בעולמות העליונים כבלתי-מסיטה, בשעה שאלו של הרמה השלישית של ריכוז ומתחיתה תוארו כסוגים מסיטים?" אלא שאין כאן שום סתירה. רמות הריכוז מהשלישית ומטה מתוארות כ"מסיטות" רק משום הבעיות השונות שמונעות השגת ריכוז חד-נקודתי מושלם.

הקארמה שמבוצעת בעולמות העליונים היא **בלתי-מסיטה** בשל העובדה שכשהיא מבשילה היא אינה מסיטה מאותם העולמות. הקארמה שאמורה לה**בשיל באותה הרמה** - ברמה של עולם הצורה או עולם חסרי הצורה - לא תבשיל באף רמה אחרת. הנקודה היא שההבשלה עצמה היא **בלתי-מסיטה**.

מאידך, מעשים של עולם התשוקות- הינם **מסיטים**: מישוהו שנועד להיוולד כיצור של עונג יכול, בהשפעת גורמים מסוימים, להיוולד כסוג אחר של יצור. ישנו, לדוגמה, המקרה של הברהמין שבשל נדיבותו נועד להיוולד כיצור של עונג. אבל אז [בשעת מותו] הוא הבחין בפיל מלכותי ביותר, וחשב לעצמו: "כמה נפלא יהיה אילו יכולתי להשיג פיל כזה בעצמי." כתוצאה מכך, הוא נולד כפיל שידוע כ"בנו של המגן."

בהמשך נתייחס לקארמה הקשורה לשלושת סוגי החוויות. זאת נעשה בשלושה שלבים

- (1) נביא דוגמאות טיפוסיות של כל אחד מסוגי הקארמה שמובילים לסוגי החוויה הספציפיים,
- (2) החלוקות השונות של החוויות ו-
- (3) הקורלציה שבין תחושות מסוימות והמעשים שגרמו להן.

הדוגמאות הטיפוסיות נדונות גם לפי מה שמקובל באסכולה שלנו וגם לפי אסכולות אחרות.

**הדעות המקובלות ביחס לקארמות
ולתנסויות שאליהן הן מובילות**

**עד לרמה השלישית של ריכוז,
קארמה טובה היא זו שמביאה
התנסות נעימה. מכאן והלאה
היא אינה מביאה לכאב או לעונג.
קארמה לא טובה היא זו המביאה
התנסות מכאיבה.**

[IV.185-8]

ניתן לשאול: "בשורות שלעיל הוזכרו שלושת אלו הכוללים את מה שמוביל לעונג. כיצד נוכל לתאר סוג זה של קארמות?" קארמה טובה בעולם התשוקות ועד לרמה השלישית של הריכוז, היא כזאת שתביא להתנסות נעימה בעתיד. מכאן והלאה – הכוונה, מהרמה השלישית של הריכוז ועד לרמת "השיא" - קארמות טובות מביאות התנסות שטבעה ניטרלי: לא כאב ולא עונג. הקארמה שגורמת להתנסות מכאיבה הם כל המעשים הלא טובים שכאן, בעולם התשוקות.

52

השקפות אחרות על קארמה וההתנסויות שאליהן היא מובילה

יש הטוענים כי גם מתחת
ישנו זה שהוא ביניהם.
מוסכם שקארמה אשר מבשילה
ברמות של הריכוז הגבוה
מבשילה ללא הפרשי זמן.

[IV.189-92]

יש הטוענים שברמות שמתחת לרמה הרביעית של הריכוז – כלומר מהשלישית ומטה – יש גם קארמות שיכולות להבשיל ל"זה שהוא שביניהם", כלומר להתנסות ניטרלית. הם טוענים כך משום שאלו קארמות אשר מבשילות ברמות של הריכוז הגבוה ומאחר שמוסכם שאפשרי הדבר שכל שלושת סוגי התוצאות יבשילו בו זמנית, ללא הפרשי זמן.

עתה נציג חלוקות שונות של התנסות. לאחר דיון בחלוקה לחמישה סוגים שונים, נמשיך בדיון מפורט יותר של הבשלות מעשי העבר להתנסויות עתידיות.

53

חמישה סוגים של התנסות

חמישה הם סוגי ההתנסות השונים:
זה שהוא מעצם טבעו, קשר מנטלי,
אובייקט של מיקוד, זה שבא מהבשלה,
וזה שמופיע באופן ישיר.

[IV.193-6]

ישנם חמישה סוגים שונים של התנסות שנגרמים על ידי הקארמה. דוגמה לראשון יהיו תחושות, שהינם התנסות או הרגשה מעצם טבעם. משהו כמו המגע¹⁵ מאפיין את הסוג השני, התנסות שמקורה בקשר מנטלי. וצורה, למשל, נחוות כאשר היא אובייקט המיקוד של אדם.

קארמות טובות ולא טובות הן דוגמאות של משהו שנחוות באמצעות ההבשלה שלו. הרגשות הם דוגמה לסוג האחרון, של דבר שחווים כאשר הוא מופיע באופן ישיר.

התיאור המפורט יותר על התנסויות שמבשילות ממעשי העבר יתחיל עם הערות כלליות וימשיך בפרטי המעשים שמובילים בוודאות להתנסויות בעתיד. ההערות הכלליות נוגעות ראשית בחלוקות השונות של הקארמה, וכן בקארמה המשליכה לקיום בעולמות השונים ולסוגים השונים של יצורים.

¹⁵ בין אובייקט לאיבר חישה

התנסויות שמבשילות ממעשי העבר

בין אלו יש שהן ודאיות ויש כאלו שלא;
משום שהן משהו שרואים וכדומה,
ההתנסויות הודאיות הן משלושה סוגים.
יש הטוענים לחמישה סוגים של מעשים;
אחרים טוענים שיש ארבעה צירופים.
שלושה מתוכם משליכים יצור יחיד.

[IV.197-202]

ישנם ארבעה סוגי הבשלות של קארמה שמובילים להתנסות עתידית. בין קארמות אלו יש שתי קבוצות:

יש שהן ודאיות וכאלה שלא. קבוצת ה"ודאיות" מורכבת משלושה סוגים שונים כי היא מכילה

- (1) אותם מעשים שמבשילים לתוצאה "שרואים" - כלומר מעשים שהבשילו להתנסות בחיים הנוכחיים;
- (2) מעשים שהבשלתם נחווית לאחר לידה מחדש של אותו אדם - כלומר, בחייו העתידיים המידיים;
- (3) מעשים שהבשלתם נחווית בחיים "עתידיים כלשהם" - כלומר, גלגול כלשהו שלאחר החיים הבאים.

יש הטוענים לחמישה סוגים של מעשים: הם מגיעים למספר זה על ידי חלוקה של קארמות שהן לא-ודאיות ל-

- (1) אלו שיבשילו בוודאות אבל בזמן לא מוגדר, ו-
- (2) אלו שלגביהן אין ודאות לא בעצם ההבשלה ולא במועדה.

אחרים - בעיקר, "קבוצת המדגימים" באסכולת הסוטריסטים - טוענים שמספר האפשרויות הנכון בהקשר זה הינו ארבע. הם אומרים שיש

- (1) קארמות שבטוח שיבשילו אבל לא בזמן מוגדר,
- (2) קארמות שלא ברור אם יבשילו, אבל אם יבשילו זה יהיה בזמן מוגדר,
- (3) קארמות שהן ודאיות להבשיל בזמן מסוים ו-
- (4) קארמות שאינן ודאיות להבשיל, וגם אם יבשילו זמן ההבשלה אינן ודאי.

אילו מן הסוגים הנ"ל מהווים קארמה משליכה? שלושה מתוכם יכולים להוות קארמה משליכה, אבל לא כאלו שמבשילים לתוצאה שתוכל לראות בחיים הנוכחיים. זאת מאחר והם מבשילים על הרצף של אותם המצבורים שביצע את המעשה המקורי.

כעת נעבור לבחון את הסוגים השונים של קארמות שמשליכות לעולמות ולסוגי היצורים השונים.

קארמות שמשליכות לעולמות השונים

לכולם יש ארבע קארמות משליכות;
 בגיהנום, שלוש של מעשים טובים.
 לילד שהתייצב באובדן התשוקה
 אין הקארמה להתנסות בלידה שם.
 למי שהוא ארייה - גם לא להתנסות באחרים;
 גם למי שאינו יציב - בתשוקות ובשיא.

[IV.203-8]

אלו סוגים של קארמות משליכות ללידה בעולמות השונים ולהיות יצורים שונים? לכל אחד מהמשת סוגי היצורים יש ארבע השלכות שונות שנגרמות על ידי המעשים, אלא שבגיהנום יש רק שלוש השלכות אפשריות שיכולות להבשיל ממעשים טובים, שכן לא יכולה להיות שום הבשלה של מעשה טוב באותם החיים, מאחר שאין שום הבשלה נעימה בגיהנום.

הבה ניקח ילד¹⁶ שהתייצב במצב של אובדן כל תשוקה לכל אחת משמונה הרמות השונות. גם אם הוא כבר נולד לאחת מהרמות שאלהן הוא איבד תשוקה, הוא לא יעשה יותר קארמה שתוביל אותו להתנסות שם. לכן בחייו העתידיים הוא לא יתנסה בלידה ברמה שאלהיה הוא כבר איבד תשוקה.

הבה ניקח ארייה שהתייצב במצב שבו הוא התגבר על כל תשוקה לאחת משבע רמות הביניים או לכמה מהן. גם אם הוא חי שם כעת, הוא לא יבצע שום מעשה שיוביל אותו להתנסות ברמה כזו. לא רק זה - גם אין לו יותר הקארמה להתנסות ברמה זו בכל אחד מן הגלגולים האחרים שלו. הוא לעולם לא יחזור להיוולד ברמה שאלהיה הוא איבד תשוקה ביציבות.

לבסוף, הבה ניקח ארייה שהתגבר על התשוקה לעולם התשוקות ולרמת ה"שיא", אך שאינו יציב. גם הוא לא יעשה יותר מעשה שיוביל אותו להתנסות בלידה נוספת שם, הן בחיים הבאים והן בחיים שמעבר לכך, הן בעולם התשוקות והן ברמת ה"שיא". על ארייה שנפל מן המצב שבו הוא כבר התגבר על תשוקה לעולם התשוקות או לרמת ה"שיא" אנו אומרים שהוא "איבד את ההישג". אלא שבלתי אפשרי הדבר שאדם כזה ימות בפרק הזמן שבין אובדן ההישג לבין הזמן שבו הוא משיג אותו מחדש.

קארמות שמשליכות לעולמות השונים - המשך

קיימות עשרים ושתיים השלכות שונות
 ליצורי הביניים בעולם התשוקות.
 זו שהיא מסוג התוצאות שרואים
 נחשבת כסוג יחיד.

[IV.209-12]

האם יכולה הקארמה להשליך את האנרגיה שלהם גם ליצורים בשלב שבין המוות ללידה מחדש? יש עשרים ושניים סוגים שונים של קארמה שיכולה להשליך ליצורי הבארדו שבועולם התשוקות. ואלו הם: השלכה ליצור הבארדו עצמו, לחמש התקופות בתוך הרחם, ולחמש התקופות שמחוץ לרחם; כל אחד מאחד-עשר סוגים אלו מתחלק לשניים: לאלו שיקרו בוודאות ולאלו שלא.

הקבוצה של האחד-עשר שהם ודאיים, נחשבת לתוצאה קארמית שיצור יכול לראות כבר בחייו הנוכחיים. "היא" - קבוצה זו - נחשבת ליצור יחיד: המצבורים שהיו בזמן שהקארמה נצברה והמצבורים שקיימים כאשר הקארמה נחוותה הנם הבשלה של אותה קארמה משליכה שבאה ממעשים בעבר.

¹⁶ הכוונה למי שאינו ארייה.

57

מעשים שוודאיים להבשיל

אלו ודאיים להבשיל:
בהשפעת נגעים או אמונה חזקים,
אובייקט בעל סגולות נעלות,
דבר שמבוצע ברצף,
הריגת אב או אם.

מעשים שאת תוצאותיהם ניתן לראות
הם כשיש מחשבה או אובייקט יוצאי דופן,
או כאלו אשר ודאיים להבשיל
ויש שחרור מתשוקה לרמתם.

[IV.213-20]

מהם סוגי הקארמה שהם ודאיים להבשיל?

המעשים שוודאיים להבשיל כהתנסות עתידית הם כאלו אשר כוללים אחד מן האספקטים הבאים:

- 1) הם מלווים ברגש עז, של נגע מנטלי או של אמונה;
- 2) אם נעשים כלפי אובייקט בעל סגולות נעלות – כמו שלושת היהלומים;
- 3) כל דבר שמבוצע ברצף; ו
- 4) הריגת אב או אם, אפילו אם נעשתה עם כוונה טובה.

מה בדיוק הם "המעשים שאת תוצאותיהם ניתן לראות"?

מעשים שאת תוצאותיהם ניתן לראות כבר בחיים הנוכחיים הם כאלו בשל העובדה שהאובייקט או המחשבה המעורבים במעשה הם יוצאי דופן.

והרי דוגמה למעשה אשר בשל סגולותיו המיוחדות של האובייקט המעורב, הפך לכזה שמבשיל כבר בחיים הנוכחיים: באחד מחייו הקודמים, היה המורה¹⁷ נזיר אשר הפך למאסטר בכל שלושת החלקים של הקאנון. הייתה שם הסלמה גוברת במריבות בקרב הנזירים. נזיר אחד – שבעצמו למד בעל פה את כל החלקים של הקאנון - הצליח ליישב את ההדורים. הדבר הכעיס את הנזיר האחר (זה שהפך למאסטר בקאנון) שהעיר הערה בכעס ש"אישה הרגיעה מריבה של נשים". בשל מעשה זה הנזיר הפך לאישה עוד באותם החיים, וכן נולד חמש מאות לידות לאחר מכן כאישה.

והרי דוגמה למעשה שהפך לכזה שמבשיל בחיים הנוכחיים בגלל הסגולות המיוחדות של המחשבה שכרוכה בו: למלך קניקה היה סריס בשם לונגונוה. הוא פגש מישהו שנהג עדר של חמש מאות שוורים ושאל אותו מה בכוונתו לעשות. "אנחנו הולכים לסרס אותם", הייתה התשובה. בחמלתו הצליח הסריס להציל עדר זה של שוורים מהגורל שיועד להם: כתוצאה מכך, אברו שלו התחדש עוד באותם החיים.

בנוסף למקרים שתארנו, כל קארמה שהייתה ודאית להבשיל ברמה מסוימת יכולה להפוך לקארמה שאת תוצאותיה ניתן לראות באותם החיים, במקרה שהאדם שמבצע את המעשה השתחרר לגמרי מכל תשוקה לרמה זו.

¹⁷ הכוונה לבודהה

אובייקטים בעלי סגולות מיוחדות

עזרה או פגיעה לכל אחד מהבאים
 מובילים להתנסות מהירה בתוצאה:
 בכל מי שיוצא מהיפסקות או אהבה,
 במי שאין לו נגעים, מראייה,
 או מי שהשמיד את אויביו.

[IV.221-4]

מהן התכונות שהופכות את האובייקט למיוחד? עזרה או פגיעה למישהו שזה עתה יצא מהיפסקות מובילים להתנסות מהירה בתוצאה, מאחר שזה כמעט כאילו שאדם זה זה עתה חזר מנירוונה. גם עזרה ופגיעה במישהו שזה עתה יצא ממדיטציה על אהבה אינסופית או ממצב של ריכוז חד-נקודתי שבו לא היו לו נגעים כלל, מוביל אף הוא להתנסות מהירה בתוצאה. זאת משום שהאנשים הללו עוזרים לכל היצורים; הם מגלים נכונות לקחת על עצמם את האחריות האישית האולטימטיבית, חופשיים מכל נגע; מאוד חדים וברורים, הם יוצאים מהמדיטציה חזורים בחסד שאין לו מידה.

עזרה או פגיעה באדם שזה עתה יצא מדרך הראייה הם דוגמה נוספת למעשים שמובילים לתוצאה מהירה. הדבר נכון מאחר שאדם זה השיג זה עתה, לראשונה, מצב טהור שבו הוא נפטר מכל אובייקט לא רצוי שמסולק על דרך הראייה.

לבסוף, עזרה או פגיעה באדם שזה עתה יצא ממצב שבו השיג את התוצאה של השמדת אויביו מובילות אף הן להתנסות מהירה בתוצאה. הסיבה היא שהאדם זה השיג זה עתה, לראשונה, מצב טהור שבו נפטר מכל אובייקט לא רצוי שמושמד על ידי דרך התרגול.

עזרה או פגיעה כלפי אלו שיצאו זה עתה ממצב שבו השיגו אחת מבין שתי התוצאות – שבהן הם יחזרו פעם אחת או שלא יחזרו בכלל לעולם התשוקות - לא מובילות בהכרח לתוצאה מהירה. ראשית, מצבם ה"חדש" של השגת רמה טהורה, משוחררת מכל אובייקט שמסולק על דרך הראייה, כבר התיישן קצת. שנית, הם טרם השיגו את המצב הטהור שבו הם הצליחו, לראשונה, להיפטר מאובייקטים שפוסקים על דרך התרגול.

אנו פונים עתה לחלק השלישי והאחרון.¹⁸ זוהי הצגה של ההתאמה שבין חוויות ספציפיות והמעשים שגרמו להן. בהמשך להצגה זו נפרט מעט על הנושא של מחלות נפש.

¹⁸ בדיוננו על מעשים שגורמים לתחושה של עונג וכולי.

הלקט הבא לקוח מתוך הספר הגדול על השלבים בדרך להארה שחובר על ידי ג'ה צונגקפה (-1357 1419):

והרי הקטע השלישי - הצגת התוצאות של המעשים השלישיים השונים. הדיון ממשיך בשלושה חלקים. נתחיל בזה שנקרא התוצאות "המבשילות".

כל אחת מעשר הדרכים הקארמיות יכולה בעצמה להתחלק לשלושה סוגים - פחות, בינוני וגדול - לפי עוצמתם של שלושת הרעלים. **רמות המתרגלים**¹⁹ אומר, שמעשרת הסוגים הגדולים של הריגה והשאר, האדם ייוולד בגיהנום. היא אומרת שמהסוגים הבינוניים של כל אחת מהעשר, אדם ייוולד כרוח תאבה; ומעשרת הפחותים ייוולד כחיה.

הסוטרָה על עשר הרמות לעומת זאת, מציינת את תוצאות המקרים בעוצמה פחותה ובינונית בסדר הפוך. התוצאות הקונסיסטנטיות הן כדלקמן.

גם אם תצליח לחמוק מן העולמות הסובלים ותיוולד כבן אנוש, התוצאות הבאות יקרו בהלימה לסוג המעשים:

- 1) חייך יהיו קצרים.
- 2) לא יהיו לך מספיק אמצעים למחייתך
- 3) יהיו לך קשיים לשמור על בן זוגך מאחרים
- 4) אנשים לא יאמינו לך גם כשתדבר אמת
- 5) תאבד ידידים בקלות
- 6) תשמע דברים כצלילים לא נעימים.
- 7) אנשים לא יקשיבו לך.
- 8) אישיותך תהיה נשלטת על ידי תשוקה.
- 9) אישיותך תהיה נשלטת על ידי כעס.
- 10) אישיותך תהיה נשלטת על ידי טיפשות.

הפרק על מה שאמיתי וכן **הסוטרָה על עשר הרמות** אומרים שיש שתי תוצאות לכל אחד מהסעיפים שהוצגו לעיל; אפילו אם תצליח להיוולד כאדם,

- 1) חייך יהיו קצרים, ואתה תחלה בקלות.
- 2) אין לך מספיק אמצעים למחייה, ומה שיש לך הוא רכוש הכלל
- 3) האנשים שעובדים סביבך הם "לא עקביים" שפירושו כאן שהם לא אמינים, ואתה מגלה שיש לך תחרות גדולה על בן/בת זוגך.
- 4) איש לא מאמין למה שאתה אומר אפילו כאשר אתה דובר אמת, ואחרים תמיד מרמים אותך.
- 5) האנשים סביבך מתקוטטים איש עם רעהו, והם בעלי מזג לא נעים.
- 6) אתה שומע הרבה דברים בלתי נעימים, וכאשר אחרים מדברים אליך תמיד נדמה לך שהם רוצים לפתוח במריבה.
- 7) איש לא מכבד את אשר אתה אומר - איש לא חושב שיש ערך למה שאתה אומר, ואתה נגוע בחוסר ביטחון.
- 8) אישיותך נשלטת על ידי תשוקה, ולעולם אינך מרוצה ממה שיש לך.

¹⁹ אחד מחיבוריו של מאסטר אסנגה

9) אתה מוצא עצמך תמיד ללא עזרה, או שאינך מוצא את העזרה שאתה זקוק לה; ואתה תמיד פוגע באחרים, או נפגע מאחרים.

10) אתה הופך לאדם שמחזיק בהשקפת עולם מזיקה או לאדם רמאי.

תוצאות של נטייה לאותו מעשה

לאמות גדולים מהעבר טענו שכתוצאה מ**מפעולה** חוזרת ונשנית, כמו למשל הריגה, יש תוצאה קארמית שאתה הופך למישהו ש**נהנה** מהריגה וכדומה. התוצאות שהוזכרו לעיל הן תוצאה של **התנסות** עקבית.

להלן מה שאנו מכנים תוצאה סביבתית או דומיננטית.

1. לדוגמה, התוצאה של הריגה מוצאת את ביטויה בעולם החיצוני שסביבך. לאוכל, משקה, תרופות, ליבול בשדות, ולדברים אחרים מעין אלה יש מעט כוח והם תמיד נחותים; יש להם ערך או כוח תזונתי מועט; הם קשים לעיכול, והם מחוללים בך מחלות. מסיבה זו גם מרבית היצורים שסביבך מתים בטרם עת.
2. בגלל שגנבת, היבולים מעטים ונדירים; אין ביכולתם להשביע רעב; הם מתקלקלים; הם אינם עולים יפה; בצורות נמשכת זמן רב; הגשם רב מדי; היבולים מתייבשים, או מתים.
3. בגלל התנהגות מינית בלתי נאותה אתה חי בסביבה אפופת שתן וצואה, בוץ ולכלוך וזוהמה וריחות רעים והכול מסביבך נראה לא נעים ודוחה.
4. בגלל ששיקרת, אתה חי בעולם שבו, כאשר אתה מתחיל בעבודה חקלאית או עבודה בשיתוף עם אחרים, בסופו של דבר, העבודה נכשלת, והאנשים לא מצליחים לעבוד יחד, ורוב הזמן האנשים מרמים זה את זה ופוחדים, ואתה חי במקום שיש בו הרבה ממה לחשוש.
5. בגלל שגרמת לפילוג בין אנשים בדיבורך, הרצפה במקום שבו אתה חי אינה מאוזנת, מלאת מהמורות ותעלות, עליות ומורדות כך שקשה לעבור ממקום למקום, אתה שרוי בפחד מתמיד, ויש הרבה ממה לחשוש.
6. בגלל שדיברת דיבור בוטה, האדמה במקום בו אתה חי מכוסה במכשולים כגון גזעי עצים שנפלו, קוצים ואבנים, מצבורים של לכלוך, וחלקי זכוכית חדים ושבורים, הסביבה מחוספסת, ושוממת; ללא נחלים, אגמים או מעיינות, האדמה כולה חרבה, מורעלת במלח ובורקס, יוקדת מחום, חסרת תועלת, מאיימת; מקום שיש בו הרבה ממה לחשוש.
7. בגלל שדיברת דיבורי סרק, הפירות ממאנים לגדול על העצים, או שהם מתחילים לגדול בזמנים לא מתאימים, אף פעם לא בזמן הנכון, נראים כבשלים בעודם בוסר, או ששורשיהם חלשים, או שאינם יכולים להישאר זמן רב; אין מקום לבלות בו בשעות הפנאי, אין פארקים, קרחות יער, בריכות קרירות, והרבה דברים סביבך גורמים לך לחשוש.
8. בגלל שחמדת את שיש לאחר, כל דבר טוב שאתה מצליח להשיג מתחיל להתדרדר ולהתמעט, לעולם לא מתעצם, עם חלוף העונות, מידי חודש, ואפילו מדי יום.
9. בגלל שאיחלת רע לאחרים, אתה חי בעולם כאוטי, עולם שבו פושטות מחלות, שיש בו רוע בכל מקום, ומגפות, וסכסוכים, ופחד מצבאות זרים; עולם שבו יש הרבה אריות או נמרים או חיות טורפות אחרות; שיש בו נחשים ארסיים בכל פינה, או עקרבים או תולעים ארסיות; שבו אתה מוקף על ידי רוחות רעות, גנבים או שודדים וכדומה.
10. בגלל שהחזקת בהשקפות שגויות, אתה חי בעולם שבו שמקור האושר העילאי היחיד הולך ונעלם באופן עקבי מעל פני האדמה; עולם שבו אנשים סבורים שדברים שהם מזוהמים או דברים שהם סבל הם בעצם יפים ומביאים לאושר; עולם שבו אין מקום לאן ללכת, שאין בו מי שיכול לעזור, ושאינו בו דבר להגן עליך.

קורס ACI מס' 5: כיצד עובדת קארמה

מקראה חמישית: כיצד מועברת הקארמה, על פי אסכולת רק תודעה

לקט מס' 1: כיצד גורמים הזרעים המנטליים את התפיסות שלנו, לפי אסכולת רק-תודעה.
(הלקט נלקח כולו מתוך הארת הכוונה האמיתית, ספרו של ג'ה צונגקפה.)

... לחלק השני יש שני סעיפים משל עצמו: הוא מביא מדברי האסכולה האחרת, ואז שולל את עמדתה. להלן הסעיף הראשון:

... באופן זה ניתנה ההצגה. ואז חזרו אלו מאסכולת רק-תודעה, והציגו עמדה שמשקפת את האמונה העיקרית של השיטה שלהם בכללותה.

ראשית הם מדברים על זרעים מנטליים, האנרגיה שממנה נוצרת "התודעה של העין" (הכוונה למודעות של העין). אספקט אחר של מודעות, כפי שקורה בתהליך של סיום, שותל ברגע הבא זרע מנטלי זה במודעות הבסיס. מאוחר יותר כאשר זרע זה מבשיל, הוא מייצר את המודעות של העין, אשר דומה למודעות הראשונה.

הבה נבחן כעת אנרגיה זו כפי שהיא קיימת מיד לפני שיצרה את המודעות של העין שקשורה אליה; ניקח את האנרגיה שפועלת בתור הבסיס המיידי למודעות זו של העין. מתוך בורותם, אנשים רגילים תופסים זאת בתור היכולת הפיזית של ראייה. האמת היא שיכולת ראייה נפרדת מהמודעות, היא משהו שאפילו לא קיים. הסבר דומה לזה חל על כל שאר החושים.

כאן, הסיבה למודעות של העין - הזרע המנטלי - הינו הגורם העיקרי שלה. העין היא המרכיב של הגוף שמספק את הנסיבות התורמות.

כאן, כאשר העין הפיזית מוצגת בתור הגורם הישיר למודעות של העין, הכוונה האמיתית היא להתייחס לסיטואציה שבה מבשיל הזרע המנטלי שגורם את מודעות הראייה. לא מדובר כאן על מה שאנחנו בדרך כלל חושבים כעל העין הפיזית.

הטקסט **הבחנה בין האמצע והקצוות**²⁰ אומר בקשר לזה:

הצירוף של אובייקט וישות,
היא המודעות שמופיעה;
אין באמת אובייקט
וגם ישות אין באמת.

המילה "אובייקט" כאן מתייחסת לצורה והשאר, ו"ישות" מתייחסת לחמשת החושים; השורות מתארות את המודעות שמופיעה בתור החושים, ואשר למעשה הינה מודעות הבסיס. מאסטר סטיראמטי Master Stiramati גם מסביר את החושים הפיזיים כאובייקטים של מודעות הבסיס. הנקודה היא, שאלו מאסכולת רק-תודעה, שמקבלים את הרעיון של מודעות הבסיס מאמינים שהחושים הפיזיים של העין וכולי הם למעשה המצב שבו מודעות הבסיס מופיעה בתור החושים הפיזיים.

²⁰ Madhyanta-vibhaga, או בטיבטית (u-tha (dbus mtha') הוא אחד מחמשת הספרים שהוכתבו על ידי מיטרייה למאסטר אסנגה.

לאחר שהראו שהחושים הפיזיים של העין וכולי אינם יכולים להתקיים בנפרד מהתודעה עצמה, נשאר להם להראות שגם הצורה אינה נפרדת מן התודעה. לצורך זה הם נותנים את התיאור הבא: הבה ניקח את חמשת סוגי המודעות, שבהתאם לאמונה המקובלת, עולים מתוך חמשת החושים. אין זה נכון שיש אובייקטים פיזיים חיצוניים כלשהם, כגון צבע כחול וכולי, שאותם צריכה המודעות לתפוס. מה שקורה הוא שהצבעים דוגמת הצבע הכחול והשאר הינם רק מופעים שקורים באמצעות הבשלה של זרע מנטלי אשר נזרע במודעות הבסיס ואשר ממנו המודעות עצמה מופיעה. אנשים שאינם מבינים עובדה זו מסתכלים על התודעה שמופיעה בתור צבע כחול וכלי, ומקבלים או מפרשים מופעים אלו כאילו היו אובייקטים חיצוניים.

לקט מס' 2: כיצד פועלים הזרעים המנטליים של קארמה, על פי אסכולת דרך האמצע.

הנה החלק השני של הדיון.²¹

נפתח בשאלה הבאה: נניח שאתה מכחיש את הקיום של מודעות הבסיס. בכל זאת תהיה חייב להסכים שזרעים מנטליים שנוצרים כתוצאה ממעשים טובים או רעים אכן נזרעים, ושהתוצאות קורות כתוצאה מהבשלה של זרעים מנטליים אלו. והרי הביאור העצמי של **שער לדרך האמצע** אומר ש"הזרעים המנטליים של הדברים נשתלו והבשילו כאן בגלגל הסבל מזמן ללא ראשית, אבל הם נתפרשו על ידי היצורים בתור הדברים עצמם". ויש ציטוטים רבים אחרים שמדברים על אותו ענין. ותהיה זו טעות לומר שלא קיים שום בסיס או מקום שבו זרעים מנטליים אלו נזרעו. מהו אם כן, לפי השקפתך, המקום שבו נזרעים הזרעים?

בהתאם לאלו שמקבלים את הרעיון של מודעות הבסיס, הדבר שנקרא "תודעה נגועה" מתמקד על מודעות הבסיס ומתייחס אליה בתור "אני"; הם אומרים שמודעות בסיס זו היא המקום שבו הזרעים המנטליים שוהים. גם באסכולה שלנו (המדדימיקה) יש תפיסה דומה; אנו אומרים שהבסיס שבו מוטבעים הזרעים המנטליים הוא בדיוק הדבר שעליו אנו מתמקדים במודעות הטבעית והפשוטה שלנו של עצמנו ושלו אנחנו קוראים "אני".

ניתן לשאול את השאלה הבאה:

הביאור העצמי ל**שער לדרך האמצע**²² קובע שרצף התודעה הוא הבסיס שבו נזרעים הזרעים המנטליים. איך זה מתאים למה שאמרת זה עתה?

דבר זה עצמו שאנו מכנים בפשטות "אני" הינו תוצאה של תווית שניתנה ל**תודעה** או להכרה. גם היא מתקיימת כ**רצף**. לכן מנקודת מבט זו אנו יכולים להתייחס גם אליה כאל "רצף של תודעה". וגם אם מה שאתה רצף "רצף" הוא רצף של רגעים דומים עוקבים, של התודעה עצמה, ניתן לומר שגם הוא הבסיס שבו מוטבעים הזרעים המנטליים של המקרים השונים.

הנה כיצד פועל הזרע המנטלי של הבורות. הביאור העצמי של **שער לדרך האמצע** אומר:

הדבר הזה שפוסק, מוטבע בתודעה, ואז ממשיך ברצף של התודעה, הוא זה שלו אנו קוראים 'זרע מנטלי'. הביטויים 'המשכיות' ו'הרגל', ו'שורש' וכן 'זרע מנטלי' למצב של נגע רוחני מתייחסים כולם לאותו הדבר. זה משהו ש"המאזינים" וה"בודהות מכוח עצמם" לא יכולים לסלק, אפילו אם כבר הצליחו לסלק את המצב של הנגע הרוחני עצמו, תוך שימוש בדרך הטהורה. זה דומה למה שקורה עם חמאת שומשום או עם פרחים; יכול להיות שכבר הצלחת לסלק דברים אלו מן המקום, אבל האגרטל שבו היו הפרחים, או פיסת הבד שהוכתמה בחמאה, עדיין אוצרים שרידים קלים שלהם שמקורם במגע שהיה קודם.

ואם כך, מה הטעם לטענה שיש בסיס אחר, שני, בנוסף לזה שהוזכר כאן, שבו נזרעים סוגים אחרים של זרעים מנטליים, כגון אלו של מעשים טובים או רעים?

²¹ זהו דיון שונה מן הדיון הקודם, העוסק בנושא כיצד חושבים בני אסכולת המדימיקה שנוצרים הזרעים המנטליים של קארמה, מאחר והם לא מסכימים לרעיון של מודעות הבסיס שבו דוגלים בני אסכולת רק תודעה.

²² **שער לדרך האמצע** - u-ma jug pa (dbu ma 'jug pa) - madhyamakavatara הוא ספרו הידוע של מאסטר צ'נדרקירטי. הציטוט שמובא כאן הוא מתוך ביאור שמאסטר צ'נדרקירטי עצמו כתב על ספרו.

ניתן לתהות על דבר נוסף:

הבה ניקח את פרק הזמן שבו אדם נמצא בחלק "שאיין-להפסיקו" של דרך הראיה [התפיסה הישירה של ריקות]. נוכל לקבל שבזמן זה המחשבות השליליות שמחוסלות באמצעות דרך זו לא מופיעות יותר, אבל נאלץ להודות שהדברים השליליים שמחוסלים על ידי דרך התרגול עדיין נמצאים שם, באופן רדום.

בזמן ספציפי זה, ההכרה אינה מוכתמת, אינה מושפעת על ידי הזרע המנטלי שגורם למצב התודעה השגוי, שבו המופעים של דברים והאופן שבו הם באמת שונים זה מזה. ולכן לא ייתכן שבזמן זה הזרעים יהיו שם, רדומים, מעצם איכותה של התודעה במצב זה. אין בזמן זה גם מודעות של החושים שיכולה לשמש כבסיס לזרעים המנטליים הללו, ויהיה זה גם לא נכון להגיד שהצורה הפיזית יכולה לשמש כבסיס כזה. יתירה מזאת, לטענתכם [דרך האמצע] אין בכלל מודעות בסיס. ואם כך זה מאלץ אותי לחשוב שאין שום בסיס שבו דברים רדומים אלו יכולים לשהות.

אלא שאין כאן שום בעיה, שכן בזמן זה ה"אני" הפשוט הוא זה שמספק את הבסיס שבו שוהים הדברים הרדומים שמחוסלים על ידי דרך התרגול. אפשר להשתמש בטיעון זה גם לכל המקרים האחרים של דברים שאמורים להיות מחוסלים, ולאנטידוט שמחסל אותם.

לקט 3: עמדת אסכולת דרך האמצע בנושא מקום שהייתם של הזרעים הקארמיים עד לרגע שבו הם מבשילים.

הרי הנקודה השניה²³. ניתן לשאול את השאלה הבאה:

אלו הסבורים שלישויות אין קיום טבעי²⁴ אינם מקבלים את הרעיון של מודעות הבסיס וכולי; כיצד אם כך, הם יכולים עדיין לטעון שמנגנון הפעולה של קארמה עובד ושתוצאותיה נכונות לחלוטין?

כל האסכולות הבודהיסטיות, הגבוהות או הנמוכות, מקבלות את העיקרון שתוצאות של הנאה וסבל וכולי נובעות ממעשים טובים או רעים, למרות שבין ביצוע הקארמה המקורית ועד שמבשילות תוצאותיה יכול לעבור זמן רב. הבעיה היא שאם הקארמה נשארת רדומה במשך כל התקופה עד לרגע שבו היא מבשילה, היא חייבת להיות בלתי משתנה. אולם דבר בלתי משתנה אינו מסוגל להשפיע על שום דבר, וכך לעולם לא ייתכן הקשר בין הקארמה לבין תוצאה כלשהי.

מהרגע שהושלמה הקארמה או המעשה, מעשה זה הסתיים וחלף. במשך כל התקופה מאותו הרגע ועד לרגע שבו התוצאה מופיעה, המעשה אינו קיים יותר. אולם מעשה שכבר חלף מפסיק להיות דבר שיכול להשפיע על משהו. כיצד אם כן מייצר המעשה או הקארמה תוצאה כלשהי?

הנה כיצד אנו מסבירים בעיה זו:

הבה ניקח את המעשה או הקארמה כפי שהם קיימים עד לרגע שבו המעשה הושלם; כלומר, הבה נדון במעשה כאשר הוא מתקרב אל קיצו. האנרגיה של המעשה צריכה להישמר היכן שהוא, ולכן הוגים מסויימים הגו את הרעיון של מודעות הבסיס שבה היא שוהה. אחרים טענו שקיים משהו משתנה שאינו מנטלי או פיזי, משהו שהם מכנים "העובדה של אי העלמות סתם כך"; הם טוענים שדבר זה קיים בנפרד משני סוגי המעשים (טובי או רעים) ושהוא דומה לשטר חוב שמעיד על חוב שאמור להיפרע. אחרים הגו את הרעיון שישנו דבר משתנה אחר שאינו מנטלי ולא פיזי, שגם הוא שונה משני סוגי המעשים עצמם, משהו שהם מכנים "מחזיק".

לבסוף, ישנם גם אחרים שהגו את הרעיון של רצף של מודעות שמוכתם או מוטבע בזרע המנטלי של המעשה. ולכן, הם טענו, אין שום סתירה אם המעשה ייצר את תוצאותיו מאוחר יותר, אפילו לאחר זמן רב מאוד. המעשה או הקארמה שותלים זרע מנטלי במודעות הבסיס, וכך הזרע המנטלי הינו תוצאה של

²³ מתוך דיון שונה מקודמו.

²⁴ היינו: אסכולת הפרסנגיקה מדיימיקה, שנקראת גם "אסכולת התוצאה"

המעשה. זרע מנטלי זה ממשיך ברצף של צורות דומות עד אשר בסופו של דבר הוא מייצר את תוצאתו. לכן, הם טענו, התוצאה של הקארמה המקורית הינה משהו שמיוצר באופן לא ישיר, באמצעות תווך. אותו רעיון מיושם לכל שלוש העמדות שהוזכרו.

הראשונה מבין עמדות אלו שייכת לקבוצה בתוך אסכולת רק-תודעה. העמדה השנייה מוסברת על ידי מאסטר אוולוקיטוורטה Master Avalokitavrata כזו של אסכולת המפרטים – או תת-קבוצה שלהם השונה מהמפרטים הקאשמירים. העמדה השלישית גם היא שייכת לקבוצה מסויימת בתוך אסכולת המפרטים. לא ברור לחלוטין להיכן העמדה הרביעית שייכת, אבל מאחר שהיא בהלימה עם הפרק התשיעי של הביאור העצמי **לאוצר החוכמה הגבוהה (אבהידהרמה קושה)**, נראה שהיא מהווה עמדה חליפית ששייכת לסוטריסטים ולמפרטים הקאשמירים.

למרות שהקשמירים מקבלים את הדעה של "מחזיק", הם אינם טוענים שניתן לשמור את ההבשלה של שני סוגי הקארמה בתור משהו ששוהה ב"מחזיק". עמדה כגון זו שייכת למישהו ספציפי שמחזיק בה, ולכן השתמשו במילה "אחרים".

כעת, לפי מישהו מאסכולת התוצאה של המדייקה, המעשה או הקארמה אינם דבר שמתחיל מעצמו, ומסיבה זו ממש גם לא משהו שמסתיים באמצעות איזה טבע משל עצמו. יחד עם זאת אין זו סתירה לומר שמשהו שלא מסתיים בשל איזה טבע עצמי בכל זאת יכול לייצר תוצאה, שכן תוצאה כזו יכולה לבוא ממעשה אפילו אם איננו מקבלים את הרעיון של מודעות הבסיס או משהו בדומה לזה.

חשוב להבין מכאן שגם אם שני סוגי הקארמה הסתיימו כבר ברצף המנטלי של יצור כלשהו, הם עדיין יכולים לייצר את תוצאותיהם "באופן מושלם" וללא שום בלבול, אפילו לאחר זמן ממושך – אפילו לאחר שעברו מיליוני שנים.²⁵ ומכיון שכך, באסכולה זו הקשר בין מעשים ותוצאותיהם הוא תמיד טהור ולגמרי נכון.

הנקודה של כל זה היא שכל ארבע העמדות שהוזכרו לעיל, אשר מנסות להסביר את הבעיה שהועלתה, עושות זאת מתוך השקפה שלכל מעשה יש התחלה ויש סיום שקיימים לפי הגדרה. הן גם בהסכמה שהתנאי האחרון – העובדה שהמעשה הסתיים, זה משהו שקיים לפי הגדרה. מאסטר צ'נדרקירטי Master Chandrakirti מציין שאין זה נכון ליישב את השאלה שהועלתה קודם על ידי האמירה "למרות שסיום מעשה קורה באופן זה, זו לא בעיה, כי אנו מאמינים במודעות הבסיס". הוא מתנגד לכל העמדות הנ"ל מהסיבה שפשוט לא קיימת שום התחלה של מעשה או סיום של מעשה שיכול לקרות באמצעות איזה טבע משל עצמו.

כדי להמחיש כיצד מענה זה משקף באופן מדויק את עמדתו של הארייה [נגרג'ונה], המאסטר מצטט את הפסוקים הבאים מתוך הטקסט **שוריש החוכמה**:²⁶

היות שלקארמה אין שום התחלה,
היות שאין לה טבע משל עצמה,
ומאחר שהיא מעולם לא התחילה
היא גם לא יכולה להעלם סתם כך.

הפסוקים הללו אומרים שבגלל שאין דבר כזה כמו קארמה שקיימת באמצעות טבעה משל עצמה, כך גם אין שום קארמה שיכולה להיות לה התחלה שמופיעה מעצמה. משום כך זה גם לחלוטין לא אפשרי שקארמה תסתיים בגלל איזה טבע משל עצמה. זה לא הגיוני לחשוב על התנאי העוקב שהמעשה כבר הסתיים ולהמציא רעיון על משהו שלעולם אינו יכול להעלם.

²⁵ כלומר, המעשים הטובים מובילים לעונג והרעים מובילים לסבל, ואין אף פעם מקרה שחוק זה מופר ומעשה טוב מוביל לסבל, או שמעשה רע מוביל לעונג.
²⁶ Mula Prajnaya, ספרו של ארייה נגרג'ונה על חוכמת הריקות.

**לקט מס' 4: למה מתכוונת אסכולת דרך האמצע כאשר היא טוענת
שהדברים הם רק תוצאה של המשגה**

לסעיף זה²⁷ שני חלקים. ראשית נראה כיצד האובייקטים נקבעים באמצעות תהליך של המשגה, ואז נתאר מה המשמעות של להאחז בקיום אמיתי, שבו אדם תופס דברים כקיימים באופן הפוך לזה.

הנה החלק הראשון:

הסוּטְרָה שנתבקשה על ידי אופלי כוללת בתוכה את השורות הבאות:

שפע רב של פרחים ביפי תפרחתם,
ארמונות של זהב מרהיבים ביופים -
אין מקום בו תמצא את יוצרם שאיננו,
שכן מופיעים הם בכוחו של מושג.
וכך כל העולם – אך ורק בכוחם של תווית ומושג.

הפסוק מתאר כיצד האובייקטים נקבעים באמצעות תהליך של המשגה, ויש גם הצהרות רבות אחרות של הבודהה שמתארות כיצד כל אובייקט ואובייקט ביקום הוא אך ורק יצירה של המשגות.

הטקסט **שישיים הפסוקים על לוגיקה**²⁸ מציין גם הוא:

העולם הינו משהו שבורות יצרה;
למה? כי הבודהות אומרים שזה כך.
אם כך מדוע תהיה זו טעות לומר
שעולם זה הינו המשגות בלבד?

המשמעות של פסוק זה, לפי הביאור, היא שאף לא אחד מכל העולמות הרבים שיש בנמצא מתקיים מתוך איזו מהות עצמית משל עצמו: כל אחד מהם אינו אלא תוצר של המשגה שלנו.

ארבע מאות הפסוקים²⁹ אומר אף הוא:

ללא המשגות, תשוקה ודומיה
כלל אינם יכולים להתקיים;
כיצד אם כן יאמינו ברי התבונה
במציאות ובמושג?

הביאור לספר אומר:

דברים שאפילו לא יכולים להתקיים בהעדר המשגה, הם ללא שום צל של ספק, דברים שאינם יכולים להתקיים בגלל איזה טבע משל עצמם: הם כמו סליל של חבל שאותו אנו מכנים "נחש".

הביטוי "מציאות" כאן מתייחס למשהו שיכול היה להתקיים באמצעות מהות משלו. "מושג" היא העובדה שדברים מופיעים באמצעות תהליך של המשגה.

כאשר הביאור אומר ש"תשוקה ודומיה" הם כמו חתיכת חבל שמכונה "נחש" הוא נותן רק דוגמה אחת; כוונתו לומר שכל אחד ואחד מן האובייקטים הקיימים אף הוא כמו החבל שמכונה נחש: הם כולם נקבעים על ידי התהליך של המשגה.

כאן דוגמת הצבעים של החבל והאופן שבו הוא מצונף גורמים לו שיראה כנחש; ואם אתה נמצא במקום שממנו אינך יכול לראות אותו היטב, אתה מתחיל לחשוב לעצמך "זה נחש!" אבל העובדה היא שאין שום

²⁷ שונה מקודמיו

²⁸ Yuktisastika-karika או בטיבטית rig pa drug chu pa (rigs pa drug cu pa) שנכתב על ידי ארייה נגר'וניה.

²⁹ Catu:shatacash'astrā Karika או בטיבטית (dbu ma bzhi brgya pa), uma shi gyapa, או בקיצור gya pa, הוא ספרו של מאסטר אריידווה שבו הוא מבאר את משמעות כתביו של מורהו, ארייה נגר'וניה.

דבר בחבל בכללותו, או בחלקיו השונים, שמוכיח שהוא סוג מסויים של נחש. הנחש-מהחבל הוא אם כך אך ורק יצירה של מושגים.

אותו דבר קורה כאשר אנו מקשרים את הרעיון של "אני" למצבורים, המרכיבים השונים של עצמנו. אין דבר במרכיבים אלו שהוא שלם, אם מתייחסים אליהם כרצף לאורך זמן, או דבר שלם ברגע זמן יחיד, וגם לא כמרכיבים של משהו שלם שאפשר לוודא כסוג כלשהו של "אני". נרחיב את הדיון על כך מאוחר יותר.

בשל עובדה זו, ובגלל שאין שום דבר נוסף מחוץ למרכיבים או לאוסף המרכיבים של עצמך שאליו אתה יכול להתייחס כאל "אני", "אני" זה אינו אלא יצירה של מושג, שמבוסס על המרכיבים. אין "אני" שמתקיים בזכות איזו מהות עצמית.

לקט מס' 5: למה באמת התכוון הבודהה כשאמר שהדברים הם "רק תודעה"?

שישים הפסוקים על לוגיקה אומר:

העולם הינו משהו שבורות יצרה;
למה? כי הבודהות אומרים שזה כך.
אם כך מדוע תהיה זו טעות לומר
שעולם זה הינו המשגות בלבד?

אם מישהו שם קץ לבורות,
כיצד ייתכן שהדבר שהסתיים
למרות התפיסה השגויה,
לא יכול להיעלם,
ואפילו לא במושג?

הפירוש של שורות אלו הוא כדלקמן: אילו היו הדברים קיימים בזכות איזו מהות משל עצמם, הרי שהם היו מתקיימים בתור איזושהי מציאות עצמאית. ואם כך הדבר, אז כאשר אתה סוף סוף שם קץ למצבי התודעה השגויים, הם לעולם לא היו יכולים להיעלם, למרות שבעצם היו צריכים להיעלם.

התודעה היא הדבר העיקרי; וכדי להראות זאת מובא בכתבים ההסבר הבא:

העולם, בדמות אלו החיים בו, מוצא את שורש קיומו באמצעות הכוח של הקארמה שאותה הם צברו בתודעות שלהם, ובאמצעות המחשבות השליליות בתודעות שלהם. גם כל המגוון העצום של העולמות, כל המקומות שבהם יצורים אלו חיים, נוצרו והוצבו היכן שהוצבו ידי הקארמה המשותפת של כל היצורים הללו ולא על ידי ידי אף אחד אחר – רק על ידי הקארמה שבנבכי תודעתם. זה אמור בכל פרט ופרט ועד לקצה העולם, החל מהדיסקית הגדולה של הרוחות שסובבת מתחת לפלנטה שלנו,³⁰ וכלה בגן העדן הזמני הגבוה ביותר, זה המכונה "שאין מעליו"³¹.

בנושא זה, הדוגמאות המורכבות על נוצות הטווס ואובייקטים דומים אחרים, נוצרו על ידי הקארמה האישית של כל יצור. פרטי הפרטים של עלי הכותרת והצבעים של פרח הללוטוס ודברים שכמותו נוצרים בכוח הקארמה המשותפת של היצורים החיים. ניתן ליישם עקרונות אלו גם לכל המקרים האחרים.

והפסוק ממשיך:

הרים נישאים וקודרים מתרוממים
בשל הקארמה של היצורים החיים.
כך גם סוגי הגיהנום השונים,

³⁰ תיאורים אלו תואמים את תיאורי העולם המיתיים שבפרק 3 של *האבהידהרמה קושה*.
³¹ זה המכונה בטיבטית (og min) ובסנסקריט Akanishtha

גני העדן אשר מעל,
וכך חרבות, ואבני החן,
וכל העצים בעולם.

הספרים הגדולים של אסכולת רק-תודעה בוחנים גם הם האם שני העולמות (של היצורים החיים והמקומות שבהם הם חיים) נוצרו על ידי קארמה קולקטיבית או שלא. כך שאין זה נכון שהאסכולה של רק תודעה מכחישה את קיומו של העולם שבו יצורים חיים.

וכך נאמר שכל היצורים החיים ביקום נוצרים על ידי הקארמה. ואילו היה אפשרי איכשהו ניתן היה להפסיק את כל התודעות הקיימות, אזי הקארמה עצמה היתה פוסקת אף היא, שכן קארמה ניתן לצבור רק באמצעות התודעה, וכל מה שכרוך בה. מכאן שהקארמה עצמה תלויה בתודעה. כך שהציטוט **מהסוטר** **על עשר הרמות** שאומר שאין איזה ריבון של כל הדברים ושאין איזה יוצר גדול שברא את כל הדברים, נותן משמעות אחת למילה "רק" בביטוי "רק תודעה". הנקודה היא שאין בורא אחר לדברים פרט לתודעה עצמה.

כמו כן נאמר בכתבים הקדושים שכל אחת ואחת משתים עשרה החוליות של שרשרת ההתהוות המותנית תלויה רק בדבר אחד: בתודעה. זה מרמז על משמעות נוספת של המילה "רק" בביטוי "רק תודעה". כאן הנקודה היא שהתודעה היא הדבר העיקרי. האיזכורים הקודמים מהכתבים מציגים את טענתם בניסוח שלילי, ואילו הטעונים האחרונים מציגים את עמדתם בדרך חיובית.

מכאן אנו רואים שהתודעה הינה הסיבה העיקרית היחידה שגורמת לכל מה שמופיע בחיינו. הסיבה העיקרית היא לא אחרת מאשר התודעה. לכן כאשר הסותרות מדברות על "רק תודעה", הן מדגישות את הנקודה שהתודעה היא הדבר העיקרי, ולא החומר. ולמרות שאנו מודים ללא שום ספק שחומר פיזי קיים, חומר זה אינו הבורא הראשי של היצורים חיים כפי שעושה זאת התודעה.

לכן כל ההתייחסויות הנ"ל מהכתבים מכחישות שההיפך מהתודעה, משהו שאינו התודעה, יכול להיות הבורא. אבל הם אינם אומרים שאין בכלל שום אובייקטים פיזיים חיצוניים.

(המשך יבוא)